

De provinciale financiën 2007

Een interprovinciale vergelijking

Inhoud

	<i>Inhoud rapportage en leeswijzer</i>	5
	<i>Samenvatting</i>	7
1	<i>Inleiding</i>	9
2	<i>Omvang van de begroting</i>	11
2.1	Inleiding	11
2.2	Meerjarig overzicht van de omvang van de begroting	11
2.3	Samenstelling van de lasten en baten	12
2.4	De lasten en baten per hoofdfunctie	13
2.5	Conclusie	15
3	<i>Het gecorrigeerde saldo van de begroting en de meerjarenraming</i>	17
3.1	Inleiding	17
3.2	Gecorrigeerd saldo voor de begroting 2007	17
3.3	Meerjarenraming	18
3.4	Conclusie	19
4	<i>De potentiële financiële ruimte</i>	21
4.1	Inleiding	21
4.2	Potentiële financiële ruimte	21
4.3	Heffing aantal opcenten motorrijtuigenbelasting	23
4.4	Conclusie	24
5	<i>De financiële positie</i>	25
5.1	Inleiding	25
5.2	Investerings en financiering	25
5.3	Vermogenspositie (op basis van begroting 2007)	27
5.4	Conclusie	29
6	<i>De balans</i>	31
6.1	Inleiding	31
6.2	Balanstotalen	31
6.3	Specificatie van de activa	31
6.4	Specificatie van de passiva	33
6.5	Vermogenspositie (op rekeningbasis)	34
6.6	Conclusie	36

7	<i>Het financiële weerstandsvermogen</i>	37
7.1	Inleiding	37
7.2	Weerstandscapaciteit	37
7.2.1	Incidentele weerstandscapaciteit	37
7.2.2	Structurele weerstandscapaciteit	39
7.3	Risico's	41
7.4	Aandelen in energiebedrijven	44
7.5	Weerstandsvermogen	46
7.6	Conclusie	46

Bijlagen

1	Enkele fysieke gegevens en begrotingsgegevens 2007	47
2	(Netto)lasten en baten op basis van begroting 2007	49

Inhoud rapportage en leeswijzer

Het doel van deze rapportage is het vergelijken van een aantal feitelijke gegevens dat inzicht geeft in de financiële positie van de provincies. De financiële gegevens zijn ontleend aan de begrotingen 2007 en de jaarrekeningen 2005.

Bij die vergelijking is het van belang enig zicht te hebben op de verschillen tussen de provincies. In bijlage 1 zijn daarom enkele kerngegevens van de provincies opgenomen. Naast enkele fysieke verschillen (over oppervlaktegrootte en aantallen inwoners), geeft die bijlage inzicht in de nominale verschillen in de omvang van de begroting en twee belangrijke algemene middelenstromen (uitkering provinciefonds en opbrengst motorrijtuigenbelasting) van de verschillende provincies. Met name de begrotingsomvang is in het vervolg van dit rapport gebruikt als grootheid om relatieve vergelijkingen tussen provincies mogelijk te maken.¹

Deze rapportage begint met de samenvatting en een inleidend hoofdstuk 1. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 inzicht gegeven in de omvang van de begrotingen van de provincies. Hoofdstuk 3 besteedt aandacht aan de saldi van de begroting en het meerjarenraming. Daarna wordt ingegaan op andere onderwerpen die relevant zijn in het kader van de financiële positie van de provincies. Het betreft in de hoofdstukken 4 en 5 respectievelijk de potentiële financiële ruimte en de financiële positie op basis van de provinciale begrotingen voor het jaar 2007. In de hoofdstukken 6 en 7 wordt ingegaan op de balans als onderdeel van de provinciale jaarrekeningen 2005 en op (de ontwikkelingen in) het financiële weerstandsvermogen.

Jaarlijks wordt door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) aan de Tweede Kamer verslag gedaan van het op grond van de Provinciewet² uitgevoerde financieel toezicht. Het in mei 2007 aan de Tweede Kamer toegezonden Toezichtverslag 2007 geeft een overzicht van de bevindingen van het uitgeoefende toezicht op de provinciale begrotingen 2007 en de rekeningen 2005. Dit verslag is te raadplegen op de internetsite www.minbzk.nl/iflo onder publicaties.

¹ In dit rapport wordt uitgegaan van de oorspronkelijke begrotingen. Onder de omvang van de oorspronkelijke begroting wordt verstaan het totaal van de geraamde baten (inclusief gelijktijdig met begroting vastgestelde begrotingswijzigingen en amendementen).

² Na tekstplaatsing in Stb. 276, 1998, meermalen gewijzigd, laatstelijk bij de wet van 15 maart 2007, Stb. 124.

Samenvatting

In tabel 1 zijn enkele belangrijke aspecten betreffende de financiële positie van de provincies naast elkaar gezet. Hieruit blijkt dat de financiële positie van alle provincies als goed kan worden gekenschetst. Alle provincies hebben een positief gecorrigeerd begrotingssaldo. Alle provincies hebben verder een positieve of sluitende meerjarenraming en een potentiële financiële ruimte die gemiddeld 14,2% van de omvang van de begroting bedraagt.

Tabel 1 Enkele belangrijke aspecten van de financiële positie op basis van de begrotingen 2007

provincie	gecorrigeerd saldo begroting 2007 (x € 1.000)	saldo meer- jarenraming 2010 (x € 1.000)	potentiële financiële ruimte (x € 1.000)	idem in procenten begrotings- omvang %	algemene reserve per 31-12-07 (x € 1.000)	idem in procenten begrotings- omvang %	garant- stellingen (x € 1.000)
Drenthe	6.610	0	19.679	10,1	21.911	11,2	24.200
Flevoland	8.733	0	32.283	16,4	11.878	6,0	8.200
Fryslân	15.466	14.245	23.234	6,5	36.428	10,2	4.439
Gelderland	37.011	19.455	85.315	11,4	53.386	7,1	39.140
Groningen	12.424	5.221	21.995	7,9	24.763	8,9	20.190
Limburg	42.510	32.252	69.511	14,3	47.325	9,7	28.328
Noord-Brabant	54.941	0	121.572	16,0	22.299	2,9	184.830
Noord-Holland	21.542	5.921	111.819	17,4	202.006	31,4	48.109
Overijssel	26.968	6.802	59.867	13,4	13.459	3,0	35.133
Utrecht	31.159	30.277	74.229	18,0	88.764	21,5	41.873
Zeeland	8.255	13.144	22.066	10,3	14.292	6,6	16.300
Zuid-Holland	47.464	14.100	132.564	19,0	29.268	4,2	56.724
totaal	313.083	141.417	774.133	14,2	565.779	10,4	507.466

De goede financiële positie van de provincies blijkt ook uit de belangrijkste conclusies uit dit rapport. Deze conclusies luiden als volgt.

De begrotingen voor het jaar 2007 van alle provincies zijn materieel in evenwicht. Dat betekent dat de structurele lasten van de provincies worden gedekt door structurele baten. Daarom staat in 2007 geen enkele provincie van rechtswege onder preventief toezicht.

De provinciale jaarrekeningen over 2005 vertonen (behalve bij Limburg) een positief saldo. Ook het gecorrigeerde structurele saldo (na bestemming) van de jaarrekeningen 2005 is voor alle provincies positief (behalve bij Drenthe). Het beperkte negatieve (gecorrigeerde) saldo bij de provincie Drenthe kan als eenmalig worden aangemerkt. De wettelijke termijnen van vaststelling en inzending van begroting en jaarrekening worden in het algemeen goed nageleefd. Om deze redenen is ook geen gebruik gemaakt van de facultatieve mogelijkheid tot instelling van preventief toezicht op de begrotingen voor 2007 wegens rekeningtekorten en/of termijnoverschrijdingen.

De begrotingsomvang voor de gezamenlijke provincies is op basis van de begrotingen van 2006 op 2007 met 15,6% toegenomen tot € 5,4 miljard. In 2006 was er sprake van een omvang van de begroting van € 4,7 miljard.

Bij de provincies bestaat evenals in voorgaande jaren meer dan de helft van de begroting uit lasten voor de hoofdfuncties Verkeer en vervoer en Welzijn. Bij de baten wordt in 2007 ruim de helft (60%; in 2006 was dit 61%) van de begrotingsomvang van de provincies gevormd door de hoofdfunctie Financiering en algemene dekkingsmiddelen (met als belangrijkste onderdelen de uitkering provinciefonds en de opbrengsten opcenten motorrijtuigbelasting).

Ten opzichte van 2006 is de potentiële financiële ruimte voor de gezamenlijke provincies op basis van de begrotingen voor 2007 nominaal toegenomen met 27% tot een totaal van ruim € 774 miljoen. De omvang van dit bedrag wordt voor € 533 miljoen (69%) bepaald door de hoogte van de resterende belastingcapaciteit.

De gezamenlijke provincies ramen bij de begrotingen voor het jaar 2007 investeringen tot een bedrag van € 557 miljoen (dit is ruim 10% van de begrotingsomvang; dit percentage is onveranderd ten opzichte van het investeringsniveau in 2006).

Op basis van de provinciale begrotingen is per ultimo 2007 voor de gezamenlijke provincies het totaalbedrag aan opgenomen geldleningen (vreemd vermogen) iets lager dan het totaalbedrag aan uitgezette geldleningen (ruim € 0,4 miljard respectievelijk ruim € 0,5 miljard). Bij de begroting 2006 waren die bedragen respectievelijk ruim € 0,5 miljard en bijna € 0,6 miljard.

Zeven provincies ramen over 2007 een financieringsoverschot voor in totaal bijna € 580 miljoen (in 2006 was dit € 784 miljoen voor eveneens zeven provincies); de vijf overige provincies gaan uit van een financieringstekort voor in totaal bijna € 296 miljoen (in 2006 was dit € 388 miljoen voor eveneens vijf provincies).

Op basis van de begroting 2007 verwachten de provincies dat in de loop van het begrotingsjaar zowel de reserves (met in totaal € 344 miljoen) als de voorzieningen (met in totaal € 66 miljoen) zullen afnemen.

Op basis van de jaarrekening is het balanstotaal van de gezamenlijke provincies van 2004 op 2005 met ongeveer 11% toegenomen tot € 6,4 miljard.

Het eigen vermogen (totaal van algemene reserve en bestemmingsreserves) is in 2005 voor alle provincies tezamen toegenomen met € 216 miljoen (dit is een stijging van 6,9%).

Het beroep op lang vreemd vermogen is in 2005 met € 39 miljoen afgenomen (dit is een daling van 8,1%).

Gebaseerd op gegevens ontleend aan de provinciale jaarrekeningen en de aan de jaarverslagen toegevoegde paragraaf weerstandsvermogen, neemt landelijk gezien de incidentele weerstandscapaciteit³ (in 2005 ten opzichte van 2004) met € 528 miljoen af (dit is een daling van bijna 24%). De structurele weerstandscapaciteit⁴ neemt in 2005 met € 272 miljoen toe (dit is een stijging van bijna 52%).

In het geheel bezien kan - ondanks de gesignaleerde kwantitatieve daling van de totale weerstandscapaciteit - geconcludeerd worden dat de vermogenspositie van de provincies onveranderd goed is.

Bij de begroting voor 2007 hebben alle provincies kwantitatieve gegevens over hun risico's opgenomen, zij het soms beperkt tot slechts enkele risico's of alleen globaal samengevat in een totaalbedrag. Negen provincies doen (soms impliciet) een uitspraak over de toereikendheid van hun weerstandsvermogen (de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de risico's) en achten die voldoende.

³ De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit eenmalig in te zetten middelen, zoals vrij aanwendbare delen van reserves

⁴ De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit structureel in te zetten middelen, zoals de resterende belastingcapaciteit bij de opcenten motorrijtuigenbelasting.

1 Inleiding

De interprovinciale vergelijking (IPV) van de provinciale financiën bevat enkele resultaten van het namens de minister van BZK door de Inspectie Financiën Lokale en provinciale overheden (IFLO) uitgeoefende financiële toezicht. Hierdoor is het mogelijk de provincies aan de hand van een aantal financiële kenmerken onderling te vergelijken. De interprovinciale vergelijking is daardoor niet alleen een verantwoordingsdocument van een toezichthouder, maar ook (en vooral) een naslagwerk voor elke geïnteresseerde op het terrein van de provinciale financiën. Op deze wijze kan worden nagegaan hoe de eigen provincie 'scoort' ten opzichte van de andere provincies.

Het ministerie van BZK oefent op grond van artikel 207 van de Provinciewet het financiële toezicht uit op de provinciale financiën. Een vast onderdeel van het financiële toezicht is het beoordelen van de begroting en de meerjarenraming op de aanwezigheid van materieel (meerjarig) evenwicht. Die beoordeling is de belangrijkste basis voor de beslissing of het toezicht repressief (terughoudend) kan zijn dan wel preventief moet worden. In 2007 vallen alle provincies onder repressief toezicht. De bevindingen van het toezicht in het afgelopen jaar zijn te vinden in het Toezichtverslag 2007, dat in mei 2007 aan de Tweede Kamer is aangeboden.

Voor de beoordeling van de financiële positie van de provincies is een aantal cijfermatige bewerkingen van de begrotingen (en rekeningen) uitgevoerd. Dit maakt een voor alle provincies uniforme beoordeling mogelijk. Het cijfermateriaal vormt de basis van de interprovinciale vergelijkingen in deze rapportage. Uitgegaan is van het begrotingsjaar 2007 en het rekeningsjaar 2005.

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dienen de provincies met ingang van het jaar 2004 begrotingen in, die zijn toegesneden op het dualisme. Deze begrotingen bestaan uit de beleidsbegroting (die het programmaplan en toelichtende paragrafen bevat) en de financiële begroting (met overzichten van de baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie) met de bijbehorende toelichtingen. Deze begrotingen zijn door de diversiteit van de programmaplannen van de verschillende provincies niet direct vergelijkbaar. Daarom is in deze rapportage mede gebruik gemaakt van door de provincies apart verstrekte gegevens.

In dit rapport is gekozen voor een presentatie van de aspecten die van belang zijn voor de beoordeling van het materiële evenwicht van de begroting en de meerjarenraming, zoals het gecorrigeerde saldo en het meerjarenperspectief. Daarnaast wordt aandacht besteed aan andere aspecten die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van de financiële positie van de provincies of aan aspecten die interessant zijn voor onderlinge vergelijking tussen de provincies. Waar dit relevant is, wordt ook een vergelijking tussen begrotingsjaren gepresenteerd of wordt nader ingegaan op de gesignaleerde ontwikkelingen in de tijd. Niet alle cijfers zijn gebaseerd op de begrotingen: in de hoofdstukken 6 'De balans' en 7 'Het financiële weerstandsvermogen' is gebruik gemaakt van de daadwerkelijke realisatiecijfers (op basis van de jaarrekeningen).

2 De omvang van de begroting

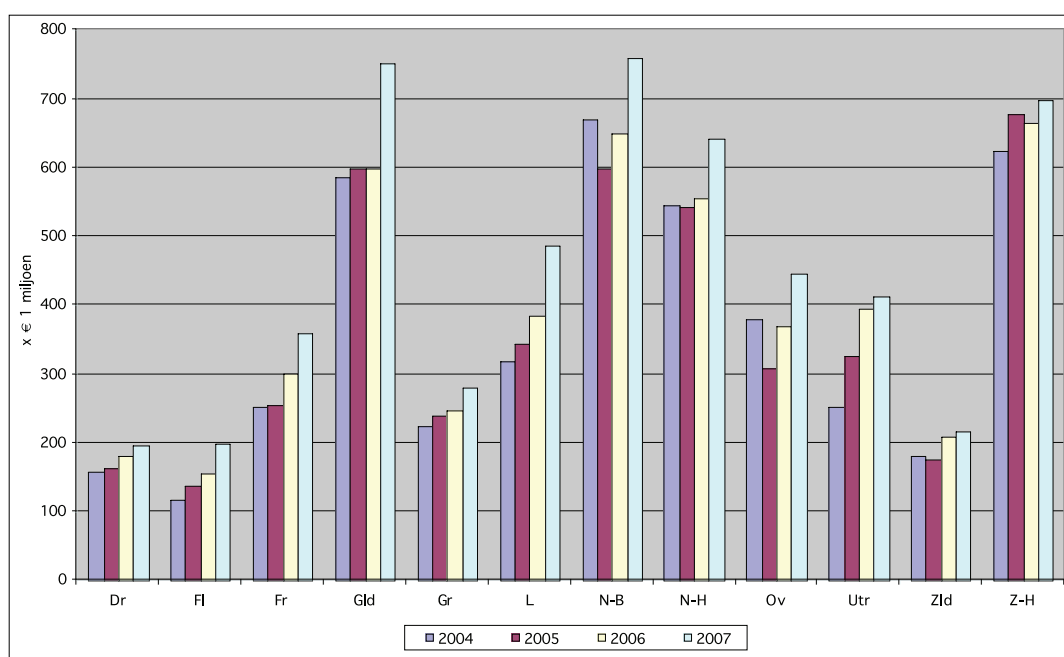
2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst de ontwikkeling van de omvang van de begrotingen van de provincies over de laatste vier jaren gepresenteerd. Daarna wordt voor het begrotingsjaar 2007 een overzicht gegeven van de belangrijkste lasten en baten van de provincies in procenten van de begrotingsomvang. Vervolgens wordt voor de gezamenlijke provincies een beeld gegeven hoe de beschikbare begrotingsmiddelen worden besteed, verdeeld over de hoofdfuncties.

2.2 Meerjarig overzicht van de omvang van de begroting

Enkele basisgegevens uit de provinciale begrotingen voor het jaar 2007 zijn opgenomen in bijlage 1 van dit rapport. Daaruit blijkt dat voor dat jaar de totale begrotingomvang voor de provincies ruim € 5,4 miljard bedraagt. Dit is een toename van meer dan 15% ten opzichte van 2006, toen de omvang van de provinciale begrotingen € 4,7 miljard bedroeg. Om te zien hoe deze begrotingomvang zich verhoudt tot het beeld in voorgaande jaren is in grafiek 1 per provincie een beeld gegeven van de ontwikkeling van de omvang van de begrotingen voor de jaren 2004 tot en met 2007. De grafiek laat zien dat voor 2007 de omvang van de begroting bij alle provincies is toegenomen. De piek in 2004 bij de provincies Noord-Brabant en Overijssel werd veroorzaakt door een incidentele vorm van dubbelrekening (zowel hogere lasten als hogere baten) respectievelijk een incidentele hogere onttrekking aan reserves en voorzieningen. Bij de overige provincies laat de grafiek gedurende de achtereenvolgende jaren vrijwel steeds een geleidelijke toename van de omvang van de begroting zien. Noord-Brabant en Gelderland hebben de grootste begrotingomvang; dit zijn de provincies die de hoogste bedragen aan dividendontvangsten uit energiebedrijven ramen (€ 63 miljoen respectievelijk € 51 miljoen; zie tabel 12).

Grafiek 1 Omvang van de begrotingen (x € 1 miljoen)

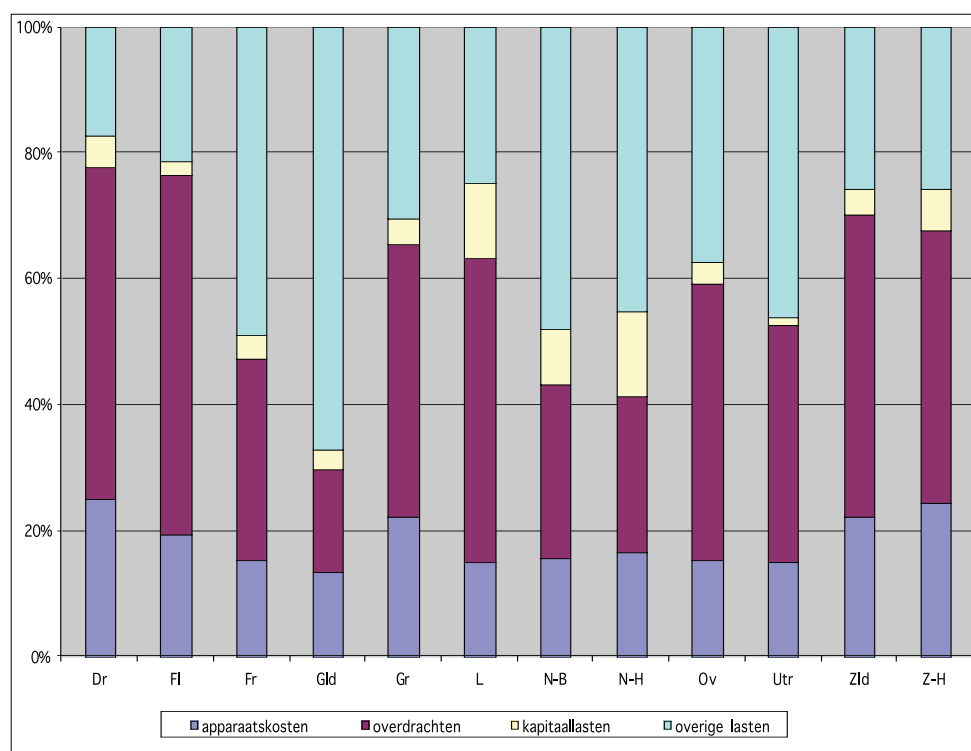

Als de omvang van de begroting wordt afgezet tegen het aantal inwoners (eveneens weergegeven in bijlage 1) doet het laagste budget zich voor bij de provincie Zuid-Holland (€ 202 per inwoner) en het hoogste bij Zeeland (€ 566 per inwoner). Gemiddeld voor alle provincies bevindt de omvang van de begroting zich op een bedrag van € 333 per inwoner.

2.3 Samenstelling van de lasten en baten

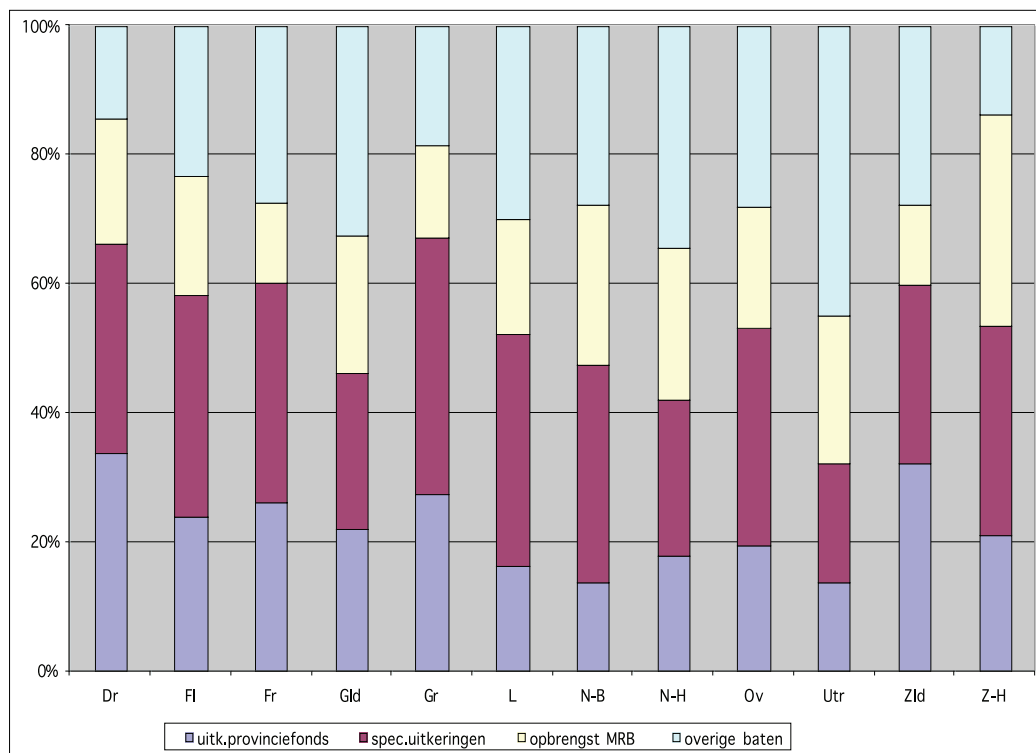
In de grafieken 2 en 3 wordt (op basis van de provinciale begrotingen 2007) een overzicht gegeven van de belangrijkste lasten en baten van de provincies in procenten van de begrotingsomvang. Deze grafieken geven dus in grote lijnen weer hoe de provincies (in onderlinge vergelijking) voornemens zijn hun beschikbare middelen te besteden en hoe de begrotingsomvang is opgebouwd.

Grafiek 2 Lasten in procenten van de omvang van de begroting 2007

De provincie Utrecht heeft nauwelijks kapitaallasten, omdat op de balans bij de materiële activa geen wegen worden meegenomen. De lasten van de wegen worden volledig in de exploitatie verwerkt (volgens het zogenaamd 'ideaalcomplex'). Noord-Holland is een provincie met een hoog investeringsvolume (zie ook paragraaf 5.2) met daaraan verbonden hoge kapitaallasten. Bij de provincie Gelderland is het percentage 'overige lasten' zeer hoog, omdat deze provincie een bedrag van ongeveer € 370 miljoen aan verschillende reserves en voorzieningen toevoegt. Het overgrote deel van het genoemde bedrag aan toevoegingen is bestemd voor bestemmingsreserves en voorzieningen in het kader van provinciale wegen en vervoer (tezamen ongeveer € 210 miljoen); eveneens grote bedragen zijn bestemd voor jeugdhulpverlening (ongeveer € 89 miljoen) en stedelijke vernieuwing (circa € 20 miljoen). Tegenover deze hoge reserveringen (voor toekomstige activiteiten) staat bij Gelderland een relatief laag aandeel voor de categorie 'overdrachten'. Een spiegelbeeldige situatie doet zich voor bij de provincies Flevoland en Drenthe, waar een relatief hoog aandeel voor reeds daadwerkelijk te realiseren 'overdrachten' wordt geraamd (en dus minder ruimte resteert voor 'overige lasten' waaronder reserveringen).

Grafiek 3 Baten in procenten van de omvang van de begroting 2007

De provinciefondsuitkering bij de provincies Drenthe, Fryslân, Groningen en Zeeland (en in iets mindere mate Flevoland) is relatief hoog, voornamelijk door het vaste basisbedrag (per provincie) in de algemene uitkering en de uitkeringseenheid per inwoner, waarbij met een minimum van 640.000 inwoners wordt gerekend.

Het aandeel van de specifieke uitkeringen is het grootst bij de provincies Groningen en Limburg. Bij de provincie Groningen komt dit onder meer door de relatief hoge rijksbijdragen voor vervoer, en bij de provincie Limburg voor de jeugdhulpverlening.

Bij de categorie 'overige baten' worden ook dividend- en winstuitkeringen meegerekend. Het relatief lage aandeel van deze categorie bij de provincie Zuid-Holland komt mede omdat deze provincie niet meer beschikt over aandelen in energiebedrijven (en daardoor weinig dividendontvangsten heeft).

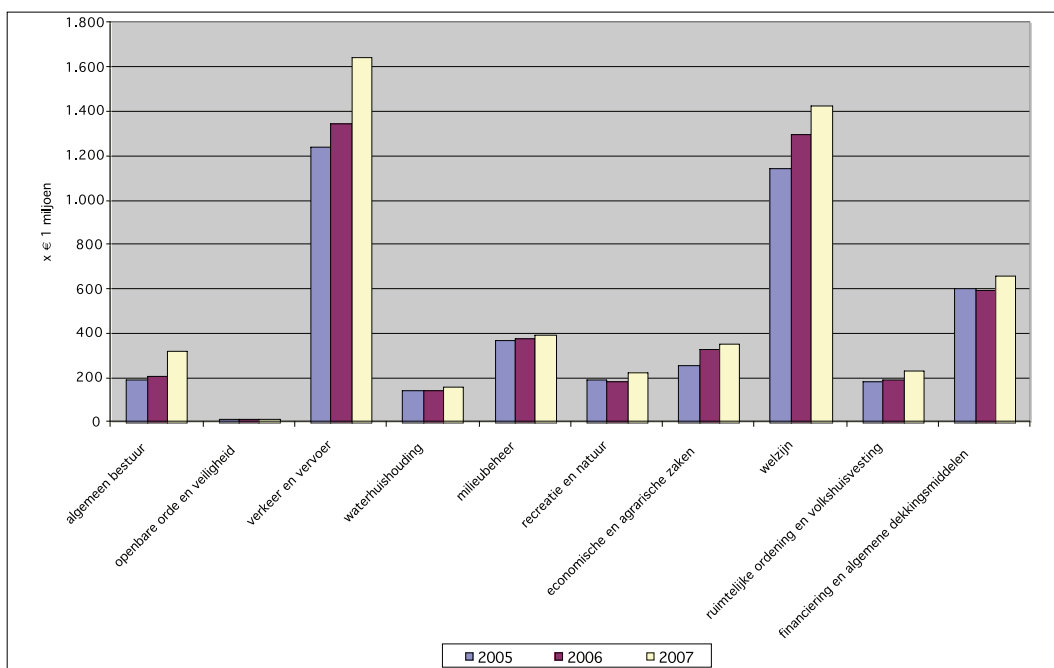
Het relatief lage aandeel van de opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting bij de provincies Fryslân, Groningen en Zeeland komt door de relatief lage bevolkingsdichtheid en daardoor ook lage 'voertuigdichtheid' in deze provincies.

2.4 De lasten en baten per hoofdfunctie

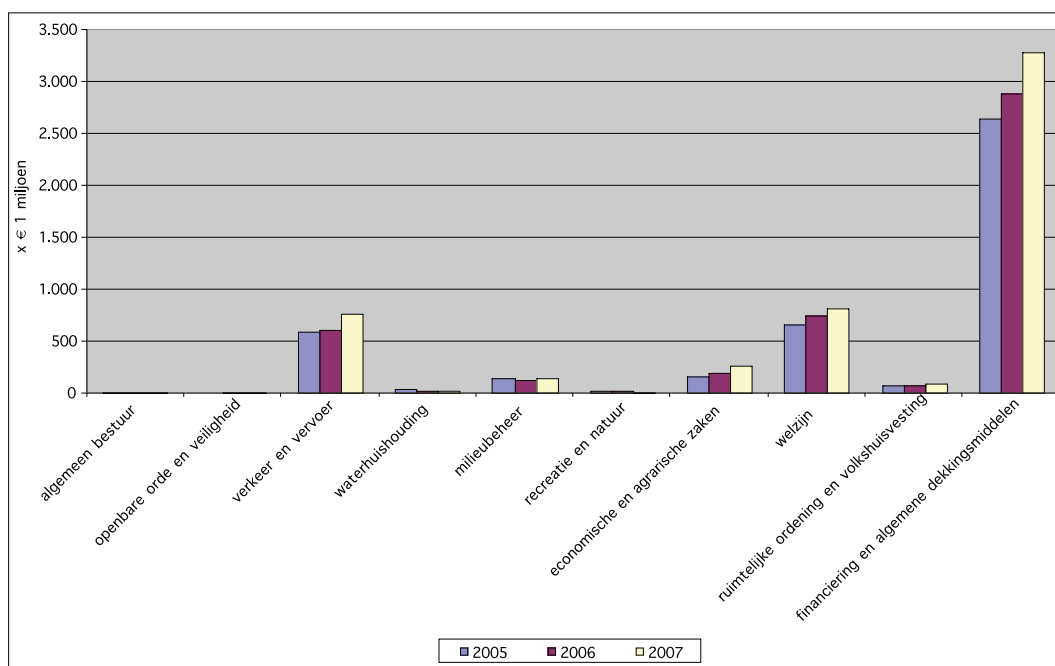
In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de lasten en baten van alle provincies, onderverdeeld naar hoofdfunctie. Dit overzicht geeft per provincie een beeld van de brutolasten, de bijbehorende baten en de dan resterende nettolasten per hoofdfunctie van de begroting 2007.

De grafieken 4 en 5 laten zien, hoe de totale lasten (respectievelijk de baten) van de gezamenlijke provincies over de verschillende hoofdfuncties zijn verdeeld voor de jaren 2005 tot en met 2007.

**Grafiek 4 De totale lasten per hoofdfunctie voor de gezamenlijke provincies
(bedragen x € 1 miljoen)**

**Grafiek 5 De totale baten per hoofdfunctie voor de gezamenlijke provincies
(bedragen x € 1 miljoen)**

Deze grafieken laten zien, dat de provincies hun beschikbare middelen voor het merendeel besteden aan de hoofdfuncties Verkeer en vervoer en Welzijn. In percentages uitgedrukt besteden de provincies in 2007 meer dan 30% (in 2006 bijna 29%) van de begrotingsomvang aan Verkeer en vervoer en ruim 26% (in 2006 bijna 28%) aan Welzijn. Deze twee hoofdfuncties maken tezamen dus ruim meer dan de helft van de lasten van de provincies uit. Vooral de lasten voor de hoofdfunctie Verkeer en vervoer (ten behoeve van toenemende investeringen

voor provinciale wegen), alsmede de lasten voor de hoofdfunctie Welzijn (waaronder de lasten voor jeugdhulpverlening) laten kwantitatief een flinke stijging zien.

De baten van de provincies vallen voor het overgrote deel (zowel in 2006 als 2007 ruim 60%) onder de hoofdfunctie Financiering en algemene dekkingsmiddelen. Deze algemene dekkingsmiddelen bestaan vooral uit de uitkering uit het provinciefonds en de opcentenheffing op de motorrijtuigenbelasting (zie ook paragraaf 4.3).

2.5 Conclusie

De omvang van de begrotingen voor de gezamenlijke provincies is van 2006 op 2007 met 15,6% toegenomen tot ruim € 5,4 miljard. De provincies besteden meer dan de helft van de beschikbare middelen aan de hoofdfuncties Verkeer en vervoer en Welzijn. Bij de baten behoort ruim 60% van de begrotingsomvang van de provincies tot de hoofdfunctie Financiering en algemene dekkingsmiddelen (met als belangrijkste onderdelen de uitkering uit het provinciefonds en de opbrengsten opcenten motorrijtuigbelasting).

3 Het gecorrigeerde saldo van de begroting en de meerjarenraming

3.1 Inleiding

Om te kunnen beoordelen of bij een provincie sprake is van een materieel sluitende begroting is vereist dat inzicht bestaat in de structurele baten en lasten. Dit betekent dat een correctie uitgevoerd dient te worden voor elementen met een incidenteel karakter die het in de begroting gepresenteerde saldo beïnvloeden.

Voor de beoordeling van de financiële positie en het materieel evenwicht van de provinciale begrotingen op termijn presenteren de provincies een meerjarenraming voor een periode van tenminste drie op het begrotingsjaar volgende jaren. In dit hoofdstuk worden de meerjarenramingen van de provincies vergeleken en wordt een indruk gegeven van het financieel perspectief in de komende jaren.

3.2 Gecorrigeerd saldo voor de begroting 2007

In tabel 2 wordt aangegeven in welke mate elementen met een incidenteel karakter in de diverse provinciale begrotingen voor het jaar 2007 voorkomen en tot welke correctie dit leidt met betrekking tot het door de provincies gepresenteerde begrotingssaldo.

Tabel 2 Gepresenteerde begrotingssaldi gecorrigeerd voor elementen met een incidenteel karakter (bedragen x € 1000)

provincie	gepresenteerd saldo		incidentele mutatie algemene reserve	extra afschrijving t.l.v. begroting	(saldo van)		gecorrigeerd saldo in relatie tot de begrotingsomvang
	vóór resultaatbestemming (mutaties reserves)	na na			incidentele lasten en baten	gecorrigeerd saldo	
	1	2	3	4	5	6=2+3+4+5	7
Drenthe	-4.819	0	-1.479	0	8.089	6.610	3,4%
Flevoland	-3.280	0	-67	0	8.800	8.733	4,4%
Fryslân	-46.220	1.012	-20.089	0	34.543	15.466	4,3%
Gelderland	29.547	10.651	-10.934	0	37.294	37.011	4,9%
Groningen	17.371	5.467	-1.863	0	8.820	12.424	4,4%
Limburg	12.583	8.549	3.000	27.758	3.203	42.510	8,7%
Noord-Brabant	-49.472	0	-26.716	0	81.657	54.941	7,2%
Noord-Holland	-106.710	0	0	0	21.542	21.542	3,4%
Overijssel	-35.753	0	-28.403	0	55.371	26.968	6,1%
Utrecht	-32.639	2.808	-3.173	0	31.524	31.159	7,6%
Zeeland	-11.128	1.314	-4.563	0	11.504	8.255	3,8%
Zuid-Holland	-28.433	0	235	0	47.230	47.465	6,8%
totaal	-258.953	29.800	-94.052	27.758	349.576	313.084	5,8%
ter vergelijking							
begroting 2006	-143.098	17.317	-60.046	10.375	211.075	178.702	3,8%

Uit deze tabel blijkt dat negen provincies een begrotingssaldo hebben gepresenteerd dat negatief is vóór resultaatbestemming (ofwel vóór de uitgevoerde toevoegingen en/of onttrekkingen aan reserves). Deze provincies compenseren dit negatieve saldo bij de resultaatbestemming met beschikbare middelen vanuit hun reserves. Bij alle provincies resteert daarna een sluitende begroting of wordt een positief saldo (na resultaatbestemming) gepresenteerd. Vervolgens wordt nog rekening gehouden met een aantal incidentele elementen: mutaties bij de algemene reserve, een eventuele extra afschrijving ten laste van de begroting en het door de provincies apart in de begroting aangeduide aandeel van (het saldo van) de geraamde incidentele lasten en baten. Bij de mutaties in de algemene reserve is er rekening mee gehouden dat - ingeval per saldo aan deze reserve middelen zijn onttrokken - maximaal 1/30ste deel van de algemene reserve mag worden aangewend als structureel dekkingsmiddel⁵ (zie ook paragraaf 4.2).

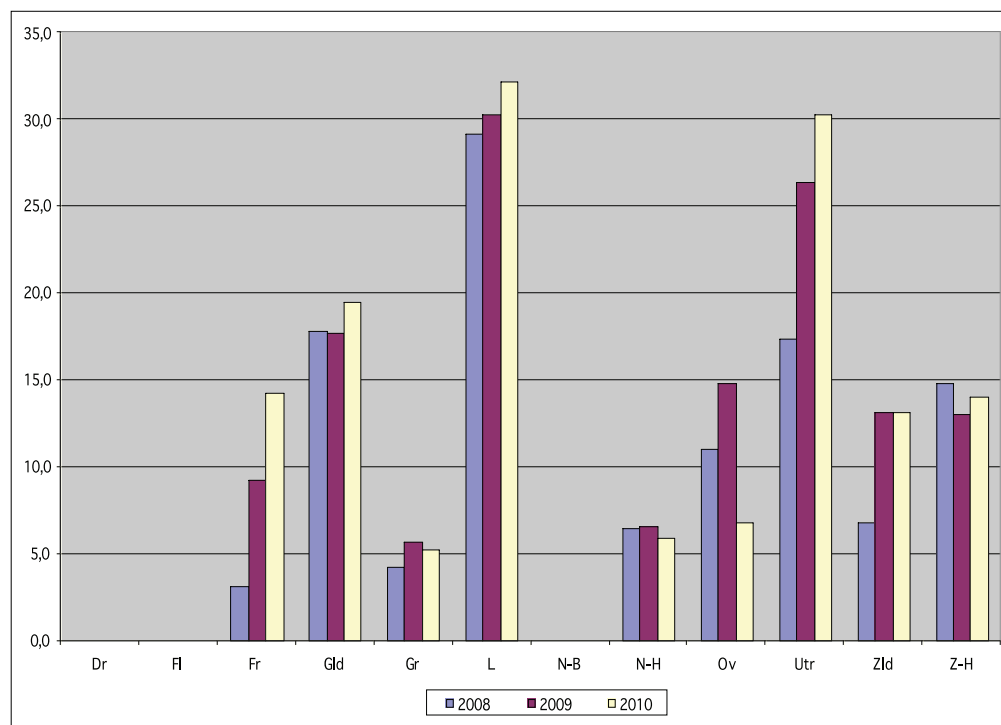
Uit de tabel blijkt dat na de aangebrachte correcties wegens elementen met een incidenteel karakter, bij alle provincies een positief gecorrigeerd saldo resteert.

Ten opzichte van de omvang van de begroting variëren de positieve gecorrigeerde saldi bij de verschillende provincies van 3,4% (bij Drenthe en Noord-Holland) tot 8,7% (bij Limburg). Voor de gezamenlijke provincies bedraagt het gecorrigeerde saldo 5,8% van de totale begrotingsomvang (bij de begrotingen voor 2006 was dit 3,8%).

3.3 Meerjarenraming

In grafiek 6 wordt het meerjarenperspectief van de provincies voor de jaren 2008 tot en met 2010 nominaal weergegeven (zoals opgenomen in de provinciale meerjarenraming). Dit perspectief is in het algemeen gebaseerd op het bestaande beleid volgens de begroting 2007 alsmede op het voor de komende jaren reeds vastgestelde structurele nieuw beleid. Daarbij is voor zover mogelijk ook rekening gehouden met eventueel vastgestelde bezuinigings- en ombuigingsaankondigingen.

Grafiek 6 Saldi meerjarenraming (bedragen x € 1 miljoen)

⁵ Conform uitgangspunten vastgelegd in het nu nog van kracht zijnde Beleidskader financieel toezicht inclusief Wet fido (2001) en het Gemeenschappelijk minimum beleidskader toezicht (GMBK) (2003).

Geen enkele provincie laat bij de begroting 2007 voor de volgende jaren 2008 tot en met 2010 een negatief perspectief zien. Bij de provincies Fryslân, Limburg, Utrecht en Zeeland zijn de saldi van de meerjarencijfers oplopend positief. De provincies Gelderland en Zuid-Holland ramen (na een aanvankelijke daling in 2009) voor 2010 weer een stijging. Bij de provincies Groningen, Noord-Holland en Overijssel is er in de meerjarenraming voor het laatste jaar (2010) een teruggang in het saldo van de begroting voor dat jaar voorzien. Drenthe, Flevoland en Noord-Brabant presenteren in hun meerjarenraming een exact (op nihil) sluitende meerjarenbegroting.

Daarbij kan echter aangetekend worden dat de provincie Drenthe voor die jaren een incidentele toevoeging aan de reserve investeringen verkeer en vervoer raamt van ruim € 2,4 miljoen per jaar. De provincie Flevoland raamt voort de jaren 2008 tot en met 2010 een positief saldo voor bestemming van gemiddeld bijna € 5,5 miljoen per jaar. De provincie Noord-Brabant heeft voor die jaren een stelpost 'in te zetten begrotingsruimte' van gemiddeld ruim € 25 miljoen per jaar opgenomen.

3.4 Conclusie

Negen provincies presenteren voor het jaar 2007 een negatief begrotingssaldo vóór resultaatbestemming (mutaties in de reserves). Na resultaatbestemming en verwerking van elementen met een incidenteel karakter, resteert voor alle provincies een positief gecorrigeerd saldo.

Alle provincies presenteren een meerjarenraming die voor de jaren 2008 tot en met 2010 een sluitend of positief begrotingssaldo laat zien.

4 De potentiële financiële ruimte

4.1 Inleiding

In de vorige hoofdstukken is aandacht besteed aan het saldo van de begroting en de meerjarenraming. Dit geeft een goed inzicht in de structureel aanwezige ruimte in het begrotingsjaar en de daaropvolgende drie jaren. Dit zegt echter niets over het structurele potentieel aan middelen dat nog gegenereerd kan worden om de begroting en de meerjarenraming sluitend te maken indien dit onverhoopt noodzakelijk zou zijn. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de potentiële financiële ruimte, zowel nominaal als relatief ten opzichte van de begrotingsomvang. Tevens wordt gekeken naar de heffing van het aantal opcenten motorrijtuigenbelasting, omdat dit een belangrijke component is van de potentiële financiële ruimte.

4.2 Potentiële financiële ruimte

Voor de berekening van de potentiële financiële ruimte wordt uitgegaan van het gecorrigeerde saldo van de begroting. Dit saldo kan, uiteraard behalve wanneer het negatief is, in principe en per definitie nog worden aangewend ter dekking van structurele lasten zonder dat dit consequenties heeft voor het materiële evenwicht van de begroting. Hetzelfde geldt in principe ook voor de raming van onvoorziene (niet-verplichte) uitgaven, zoals deze in de begroting is opgenomen. Daarnaast kan 1/30 deel van de algemene (vrije) reserve – voor zover nog niet meegerekend bij de bepaling van het gecorrigeerd saldo (zie ook voetnoot 5) – worden aangewend als algemeen (en structureel) dekkingsmiddel. Voorts hebben alle provincies nog een resterende belastingcapaciteit. Deze capaciteit is structureel inzetbaar.

De som van de hiervoor opgesomde structureel aanwendbare middelen wordt vervolgens neerwaarts bijgesteld wegens de bespaarde rente over de reserves en voorzieningen, voorzover deze bespaarde rente wordt aangewend als algemeen (en structureel) dekkingsmiddel. Dit gebeurt omdat het (gedeeltelijk) tot bestemming komen van die reserves en voorzieningen een evenredige afname van de bespaarde rente daarover teweegbrengt en de structurele dekkingsmiddelen zal doen afnemen. Daarvoor dienen dan andere structurele dekkingsmiddelen te worden gevonden of structurele bezuinigingen te worden doorgevoerd. In tabel 3 is de becijferde potentiële financiële ruimte voor 2007 per provincie nominaal weergegeven. Uit de tabel blijkt dat de belangrijkste component van de potentiële financiële ruimte de resterende belastingcapaciteit is.

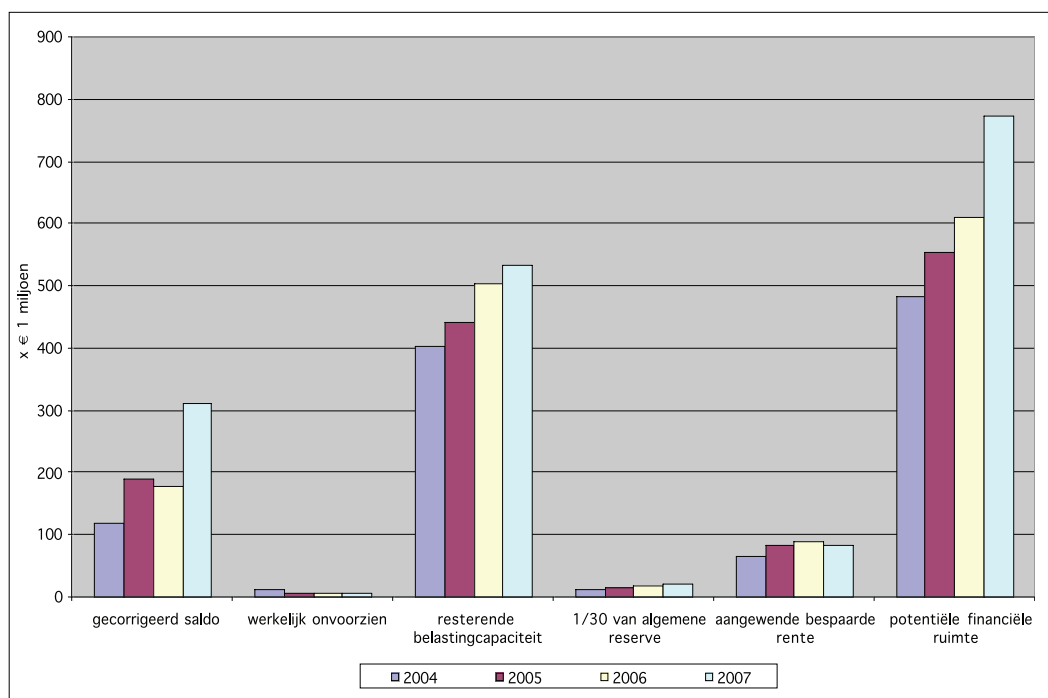
Tabel 3 Potentiële financiële ruimte 2007 (bedragen x € 1000)

provincie	gecorrigeerd saldo	werkelijk onvoorzien	resterende belasting- capaciteit	algemene reserve		aangewende bespaarde rente	potentiële financiële ruimte =1+2+3+4+5-6
				1/30ste deel AR	waarvan reeds benut *		
	1	2	3	4	5	6	
Drenthe	6.610	431	12.639	862	862	0	19.679
Flevoland	8.733	525	23.025	563	563	0	32.283
Fryslân	15.466	886	20.841	1.954	1.954	13.959	23.234
Gelderland	37.011	183	48.120	1.722	1.722	0	85.315
Groningen	12.424	671	14.233	825	825	5.334	21.995
Limburg	42.510	250	29.495	1.478	0	4.221	69.511
Noord-Brabant	54.941	1.308	87.550	1.690	1.690	22.228	121.572
Noord-Holland	21.542	1.200	109.987	6.812	2.344	25.378	111.819
Overijssel	26.968	250	32.649	1.429	1.429	0	59.867
Utrecht	31.159	90	42.980	3.253	3.253	0	74.229
Zeeland	8.255	155	13.656	650	650	0	22.066
Zuid-Holland	47.465	500	97.841	968	0	14.209	132.564
totaal	313.084	6.449	533.016	22.205	15.292	85.328	774.133
ter vergelijking							
totaal 2006	178.702	6.359	504.993	19.005	8.825	90.633	609.602

*) bij berekening gecorrigeerd saldo

Grafiek 7 laat zien hoe de hiervoor genoemde onderdelen van de potentiële financiële ruimte zich op basis van de begrotingen voor de jaren 2004 tot en met 2007 (landelijk gezien) hebben ontwikkeld.

Grafiek 7 Ontwikkeling van de potentiële financiële ruimte voor de gezamenlijke provincies (bedragen x € 1 miljoen)

De potentiële financiële ruimte van de provincies neemt op begrotingsbasis in 2007 ten opzichte van 2006 in totaal met bijna 27% toe van ongeveer € 610 miljoen tot ruim € 774 miljoen (in 2006 was de stijging ten opzichte van 2005 ongeveer 8%).

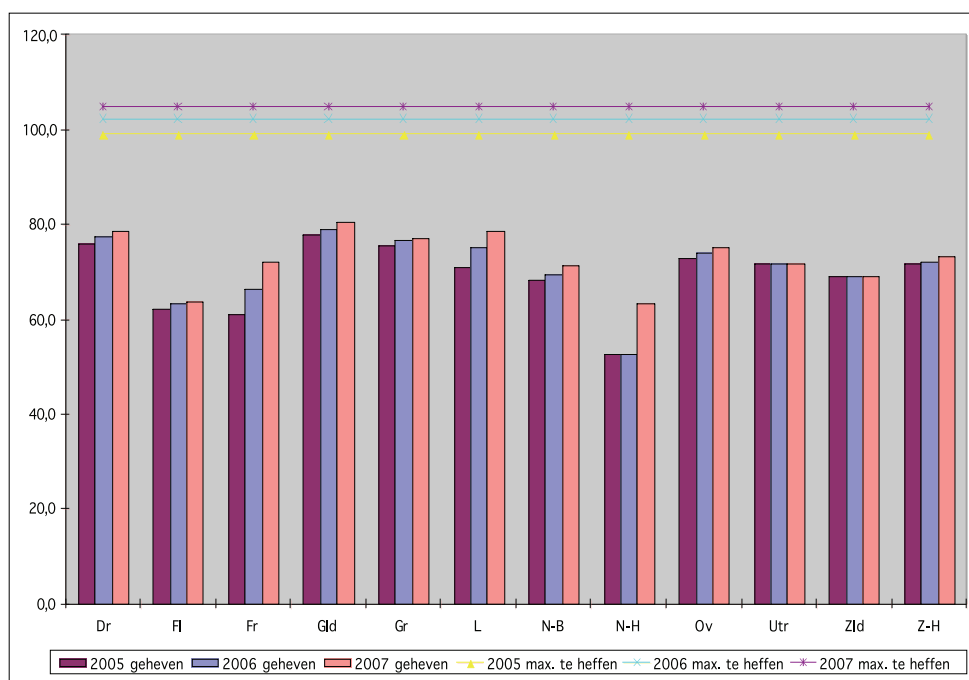
De stijging wordt vooral veroorzaakt door een toename van het gecorrigeerde saldo, maar ook door een verdere stijging van de resterende belastingcapaciteit. Dit laatste hangt samen met de trendmatige verhoging van het maximaal aantal te heffen opcenten, welke verhoging door de provincies veelal niet volledig is gebruikt voor aanpassing van het aantal te heffen opcenten. Naast hogere aantallen motorrijtuigen spelen ook verschuivingen van lichtere naar zwaardere gewichtsklassen een rol in de opbrengst van de motorrijtuigenbelasting en als afgeleide daarvan derhalve eveneens in de resterende belastingcapaciteit.

De omvang van de potentiële financiële ruimte wordt voor bijna 69% bepaald door de hoogte van de resterende belastingscapaciteit.

4.3 Heffing aantal opcenten motorrijtuigenbelasting

In paragraaf 4.2 is gewezen op het grote aandeel van de resterende belastingscapaciteit in de potentiële financiële ruimte. Omdat de heffing van het aantal opcenten motorrijtuigenbelasting bepalend is voor de resterende heffingsruimte worden in grafiek 8 de per 1 april van de jaren 2005, 2006 en 2007 door de provincies geheven aantallen opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting weergegeven.

Grafiek 8 Geheven en maximaal te heffen opcenten per 1-4 van het betreffende jaar

Uit de grafiek blijkt dat bij de provincies Utrecht en Zeeland geen verhoging van de provinciale opcenten heeft plaatsgevonden. De andere provincies hebben hun opcenten wel verhoogd. De relatief grootste stijging in het jaar 2007 doet zich voor bij de provincies Limburg, Fryslân en vooral Noord-Holland (met verhogingen van respectievelijk 4,6%, 8,6% en 20%). Met betrekking tot de aanzienlijke stijging bij Noord-Holland wordt opgemerkt, dat in de drie voorgaande jaren (sinds 2004) zich bij deze provincie geen verhoging heeft voorgedaan. De verhogingen in 2007 bij de andere provincies zijn beperkt tot 1,9% of minder.

Ondanks de doorgevoerde verhogingen, blijft het aantal daadwerkelijk geheven opcenten bij

alle provincies flink lager dan het aantal opcenten dat maximaal geheven mag worden (2005: 99,0; 2006: 102,4; 2007: 105,0). Dit aantal maximaal te heffen opcenten (dit is het percentage waarmee ten behoeve van de provincies de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting maximaal mag worden verhoogd) wordt jaarlijks aangepast op basis van een vierjaarlijks voortschrijdend gemiddelde van de gerealiseerde nominale ontwikkeling van het nationaal inkomen.

Uit deze grafiek blijkt tevens dat Gelderland het hoogste aantal en Noord-Holland (ondanks de relatief forse verhoging in 2007) het laagste aantal opcenten heft.

4.4 Conclusie

De potentiële financiële ruimte van de provincies neemt landelijk gezien in 2007 met ongeveer 27% toe tot in totaal ruim € 774 miljoen. De hoogte daarvan wordt voor ongeveer 69% bepaald door de omvang van de resterende belastingcapaciteit. Bij alle provincies is er sprake van een flinke ruimte tussen de maximaal te heffen en de daadwerkelijk geheven aantallen opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting.

5 De financiële positie

5.1 Inleiding

In het BBV is er voor gekozen bij de begroting geen complete geraamde balans voor te schrijven, maar de te verstrekken gegevens over de financiële positie te beperken tot de belangrijkste onderwerpen. Daarbij is voorgeschreven tenminste aandacht te besteden aan onder andere de (uitbreidings- en vervangings)investeringen en de financiering, alsmede de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op deze hoofdaspecten van de financiële positie.

5.2 Investerings en financiering

In tabel 4 is een overzicht opgenomen van de in de provinciale begrotingen voor 2007 opgenomen bedragen voor investeringen (zowel nominaal als in percentages ten opzichte van de begrotingsomvang), alsmede voor zowel door de provincies opgenomen als verstrekte langlopende geldleningen.

**Tabel 4 Investerings en langlopende geldleningen op basis van begroting 2007
(bedragen x € 1000)**

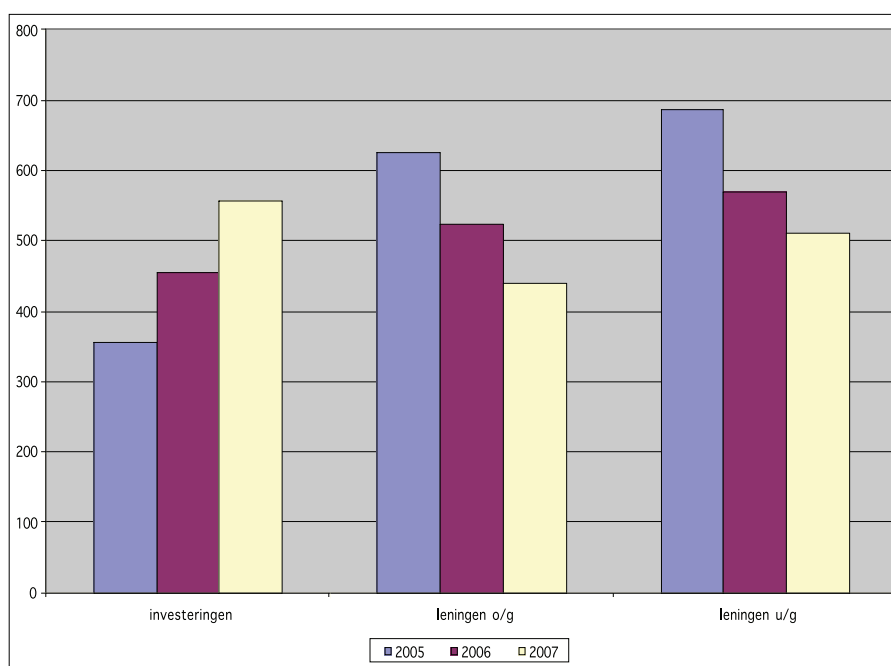
provincies	investerings		opgenomen geldleningen		uitgezette geldleningen	
	t.o.v. omvang		stand 1/1	stand 31/12	stand 1/1	stand 31/12
	nominaal	begroting				
Drenthe	40.689	20,86%	3.313	908	41.597	40.767
Flevoland	14.480	7,34%	0	0	13.120	2.313
Fryslân	101.283	28,27%	657	408	57.710	57.483
Gelderland	37.032	4,93%	55.871	48.887	66.881	65.322
Groningen	5.062	1,81%	23.845	23.845	11.345	11.345
Limburg	8.461	1,77%	0	0	49.970	49.970
Noord-Brabant	31.362	4,13%	91.319	197.613	9.774	10.770
Noord-Holland	159.478	24,82%	0	0	278.457	133.149
Overijssel	20.063	4,51%	234	234	80.002	66.234
Utrecht	5.373	1,30%	9.531	7.716	33.412	25.970
Zeeland	500	0,23%	0	0	329	118
Zuid-Holland	133.308	19,08%	94.773	162.259	48.466	48.132
totaal	557.090	10,24%	279.543	441.870	691.062	511.573

Uit dit overzicht blijkt dat de provincie Noord-Holland nominaal de meeste investeringen verricht. Deze provincie heeft een bewuste keuze gemaakt voor een hoog investeringsniveau ten laste van reserves die in voorgaande jaren zijn opgebouwd uit opbrengsten van de verkoop van aandelen van energiebedrijven. Ook de provincies Zuid-Holland, Fryslân en Drenthe laten een hoog investeringsniveau zien. Daarentegen presenteren de provincies Groningen, Limburg, Utrecht en Zeeland bij de begroting 2007 een laag bedrag aan investeringen. Bij de investeringen doen zich dus ruime verschillen tussen de provincies voor, mede door de diversiteit van de gehanteerde investeringsmethoden: van hoge investeringsvolumes ten laste van vooraf gevormde reserves tot lasten voor investeringen die (zoals bij de provincie Utrecht het geval is) rechtstreeks ten laste van de begroting worden gebracht (en niet via de balans worden geactiveerd).

De tabel laat tevens zien dat per ultimo 2007 het geraamde bedrag aan opgenomen langlopende geldleningen door de gezamenlijke provincies lager is dan het totale bedrag aan uitgezette geldleningen. Voor alle provincies (behalve Noord-Brabant en Zuid-Holland) geldt dat het bedrag aan lang vreemd vermogen (opgenomen geldleningen) in de loop van 2007 naar verwachting afneemt of gelijk blijft. Bij vier provincies is er zelfs in het geheel geen behoefte aan lang vreemd vermogen. Van de uit de geraamde balans voor 2007 blijkende toenemende kapitaalbehoefte bij de provincie Noord-Brabant is het overigens niet zeker of daadwerkelijk nieuwe geldleningen moeten worden aangetrokken. Op basis van de liquiditeitsprognose en door maximaal gebruik te maken van de kasgeldlimiet is het wellicht mogelijk af te zien van het aantrekken van nieuwe langlopende geldleningen. De extra financieringsbehoefte bij Zuid-Holland hangt samen met de voor de komende jaren geplande investeringsimpuls voor voornamelijk provinciale wegen.

Om een indruk te geven hoe de geraamde investeringen en geldleningen voor de gezamenlijke provincies zich in de loop van de jaren ontwikkelen, is in grafiek 9 een overzicht opgenomen van deze aspecten van de financiële positie op basis van de gegevens uit de begrotingen voor de jaren 2005, 2006 en 2007.

Grafiek 9 Verloop van ramingen voor investeringen en langlopende geldleningen per ultimo begrotingsjaar, (bedragen x € 1000)

Uit de grafiek blijkt dat de gezamenlijke provincies bij de achtereenvolgende begrotingen flink toenemende investeringen ramen (van 2005 op 2006 een stijging van 27%; van 2006 op 2007 iets lager, maar toch nog een flinke toename van 22%). De stijgende investeringsambities blijken ook als gekeken wordt naar de ontwikkeling van het totale investeringsniveau in relatie tot de begrotingsomvang: van 8% in 2005 (via circa 9,5% in 2006) naar ruim 10% in 2007. Ondanks deze stijgende investeringsambities geldt voor de gezamenlijke provincies dat de ramingen voor lang vreemd vermogen (opgenomen langlopende geldleningen) een dalende tendens laten zien. Daar staat wel tegenover dat de totale geraamde omvang voor langlopende uitgezette geldleningen afneemt.

Tenslotte is in tabel 5 een overzicht opgenomen van de door de provincies op basis van de begroting geraamde financieringspositie per ultimo 2007, afgezet tegen de situatie op basis van de begrotingen voor het jaar 2006.

**Tabel 5 Geraamde financieringspositie per ultimo begrotingsjaar
(bedragen x € 1000)**

provincies	geraamde balans 2006		geraamde balans 2007	
	financierings-overschot	financierings-tekort	financierings-overschot	financierings-tekort
Drenthe	0	41.870	0	59.467
Flevoland	23.558	0	47.447	0
Fryslân	10.947	0	0	75.212
Gelderland	0	108.680	7.150	0
Groningen	0	23.835	0	9.935
Limburg	0	60.192	715	0
Noord-Brabant	415.175	0	0	26.306
Noord-Holland	214.565	0	204.792	0
Overijssel	44.907	0	70.921	0
Utrecht	23.346	0	130.969	0
Zeeland	51.325	0	117.762	0
Zuid-Holland	0	153.610	0	125.234
totaal	783.823	388.187	579.756	296.153

Uit deze tabel blijkt dat op basis van de geraamde begrotingen de financieringspositie van de gezamenlijke provincies positief is. Per ultimo 2007 verwachten zeven provincies een financieringsoverschot voor in totaal bijna € 580 miljoen, terwijl dat voor 2006 nog € 784 miljoen bedroeg (voor eveneens zeven provincies). De geraamde financieringstekorten lopen terug van bijna € 388 miljoen aan het eind van het jaar 2006 naar in totaal ruim € 296 miljoen aan het eind van 2007 (voor vijf provincies).

5.3 Vermogenspositie (op basis van de begroting 2007)

In tabel 6 is een overzicht opgenomen van de in de provinciale begrotingen voor 2007 opgenomen ramingen voor de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen. Voorzieningen, waaronder de van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, worden niet tot het eigen vermogen gerekend. Toch worden de voorzieningen in dit overzicht meegenomen, omdat het BBV expliciet voorschrijft dat de stand en het verloop van de voorzieningen bij de uiteenzetting van de financiële positie moet worden meegenomen.

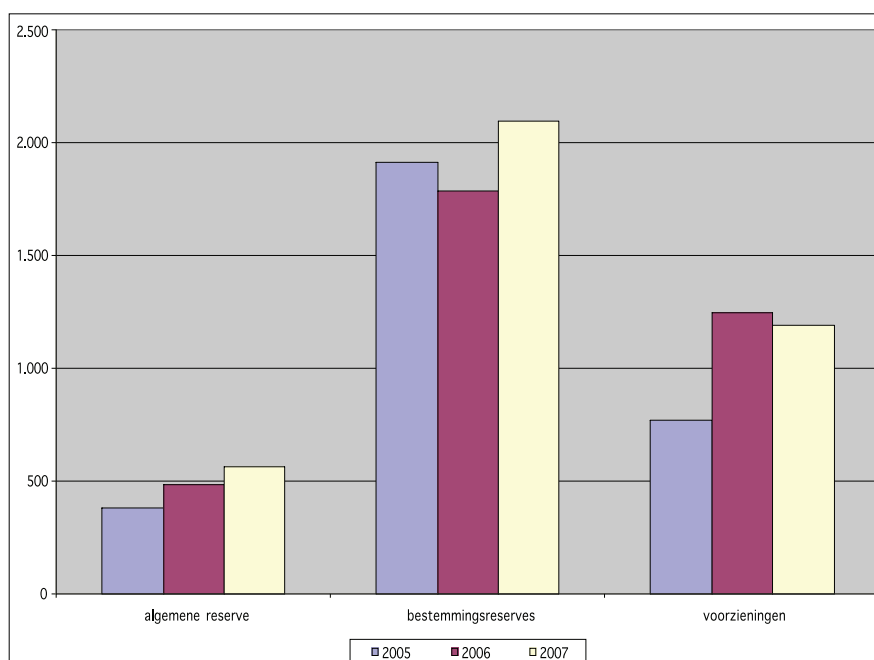
Tabel 6 Reserves en voorzieningen (op basis begroting (bedragen x € 1000)

provincies	algemene reserve		bestemmingsreserves		voorzieningen	
	stand 1/1	stand 31/12	stand 1/1	stand 31/12	stand 1/1	stand 31/12
Drenthe	25.850	21.911	45.717	45.533	13.204	15.732
Flevoland	16.878	11.878	62.263	58.708	30.575	38.416
Fryslân	58.622	36.428	36.609	13.989	61.018	62.786
Gelderland	51.662	53.386	211.223	191.648	83.507	84.839
Groningen	24.763	24.763	79.933	69.690	50.643	49.717
Limburg	44.325	47.325	99.381	97.090	117.050	160.814
Noord-Brabant	50.705	22.299	218.724	197.658	208.495	194.245
Noord-Holland	204.351	202.006	515.358	410.993	194.769	187.073
Overijssel	42.866	13.459	255.072	251.848	156.167	156.871
Utrecht	97.597	88.764	460.677	435.458	47.963	50.449
Zeeland	19.506	14.292	149.756	145.906	57.707	49.818
Zuid-Holland	29.033	29.268	213.307	185.140	189.863	143.089
totaal	666.157	565.779	2.348.020	2.103.661	1.210.961	1.193.849

Uit dit overzicht blijkt dat de gezamenlijke provincies voor 2007 verwachten dat de zowel reserves als de voorzieningen in de loop van het jaar zullen afnemen; de reserves met een bedrag van in totaal € 345 miljoen en de voorzieningen met een beperkt bedrag van € 17 miljoen. Voor de reserves betekent dat een afname van ruim 11%; dit is vrijwel onveranderd ten opzichte van de verwachtingen bij de begroting 2006 (waarbij voor de gezamenlijke provincies een afname van 11,5% werd geraamd).

Om een indruk te geven hoe de ramingen voor de standen aan het eind van het begrotingsjaar van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen zich voor de gezamenlijke provincies in de loop der jaren ontwikkelen, is in grafiek 10 een overzicht opgenomen van de betreffende gegevens uit de begrotingen voor de jaren 2005, 2006 en 2007.

**Grafiek 10 Verloop reserves en voorzieningen (stand per 31-12 volgens begroting)
(bedragen x € 1000)**

Uit de grafiek blijkt dat in de opeenvolgende begrotingen de ramingen voor de standen (aan het eind van het begrotingsjaar) van de algemene reserves voor de gezamenlijke provincies in 2007 enigszins stijgen, de bestemmingsreserves (na een daling in 2006) in 2007 naar verwachting weer verder stijgen en de voorzieningen (na een stijging in 2006 ten opzichte van 2005) iets afnemen. De daling van de raming voor de bestemmingsreserves in 2006 (die méér dan volledig werd gecompenseerd door de toenemende voorzieningen in dat jaar) wordt mede verklaard door een onderlinge herindeling van beide vermogenscomponenten. Op grond van het BBV dienen van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, namelijk niet meer te worden beschouwd als bestemmingsreserve maar als voorziening. Voor de ontwikkelingen van de vermogenspositie op basis van de daadwerkelijke realisaties volgens de jaarrekeningen wordt verwezen naar paragraaf 6.5

5.4 Conclusie

Op basis van de begroting 2007 besteden de gezamenlijke provincies ruim 10% van hun beschikbare middelen aan investeringen (in 2006 was dat bijna 9,7%). Hierbij treden ruime verschillen tussen de provincies op, mede door de diversiteit van de gehanteerde investeringsmethoden: van hoge investeringsvolumes ten laste van vooraf gevormde reserves tot uitgaven voor investeringen die rechtstreeks ten laste van de begroting worden gebracht (en dus niet via de balans worden geactiveerd).

Vier provincies hebben in het geheel geen opgenomen langlopende geldleningen. Zes provincies ramen een afnemend of gelijkblijvend beroep op lang vreemd vermogen; slechts twee provincie ramen voor 2007 een toenemende kapitaalbehoefte.

De gezamenlijke provincies voorzien voor 2007 een daling voor de uitgezette geldleningen. Op basis van de begroting 2007 ramen zeven provincies een financieringsoverschot van in totaal bijna € 580 miljoen en vijf provincies een gezamenlijk financieringstekort van bijna € 296 miljoen. In 2006 was nog sprake van een geraamd gezamenlijk financieringsoverschot van bijna € 784 miljoen (voor eveneens zeven provincies) en een financieringstekort van € 388 miljoen (voor de andere vijf provincies).

Op begrotingsbasis verwachten de gezamenlijke provincies dat in de loop van 2007 zowel de reserves als de voorzieningen zullen afnemen.

6 De balans

6.1 Inleiding

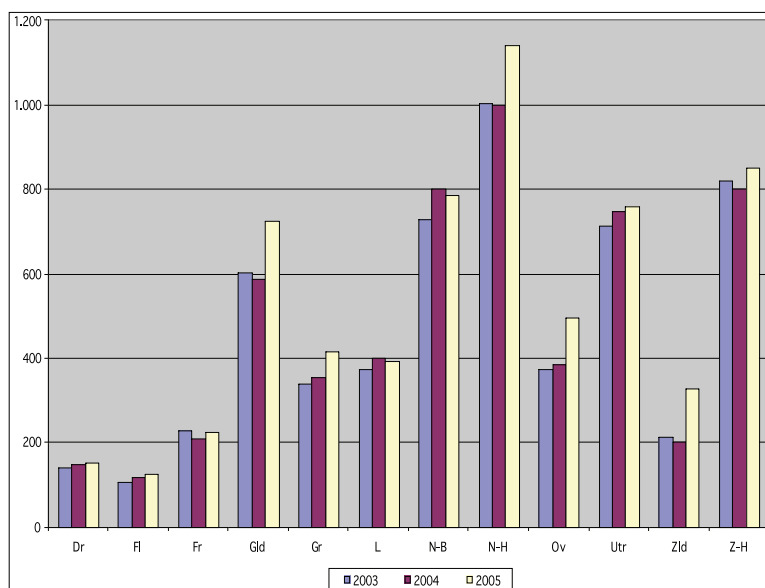
De balans is onderdeel van de jaarrekening. De balans is van betekenis omdat deze op systematische wijze informatie geeft over de samenstelling van bezittingen en schulden en het eigen vermogen aan het eind van het verantwoordingsjaar.

In dit hoofdstuk worden de onderdelen van de activa en de passiva nader gespecificeerd. Ook wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de vermogenspositie van de provincies op rekeningbasis.

6.2 Balanstotalen

De (ontwikkeling van de) totaalbedragen van de bij de jaarrekeningen 2003, 2004 en 2005 verantwoorde activa en passiva per provincie (balanstotalen) zijn afgebeeld in grafiek 11.

**Grafiek 11 Ontwikkeling balanstotalen bij de jaarrekeningen
(bedragen x € 1 miljoen)**

Uit de grafiek blijkt dat bij de jaarrekening 2005 ten opzichte van 2004 bij tien provincies de balanstotalen (soms fors) zijn toegenomen. Slechts bij de provincies Limburg en Noord-Brabant is sprake van een (beperkte) afname. Voor de gezamenlijke provincies geldt dat de balanstotalen met ongeveer 11% zijn gestegen van bijna € 5,8 miljard tot ruim € 6,4 miljard. Van 2003 naar 2004 was er sprake van een beperkte stijging van ongeveer 2%.

6.3 Specificatie van de activa

In tabel 7 is aangegeven hoe het in de vorige paragraaf genoemde totaal van ruim € 6,4 miljard voor de activa op de balans is verdeeld over de verschillende provincies.

Tabel 7 De activa van de balans per ultimo 2005 (bedragen x € 1000)

provincies	materiële vaste activa	immateriële vaste activa	deel- nemingen	leningen u/g	overige financiële activa	vlottende activa	(balans) totaal activa
Drenthe	38.278	0	854	42.287	368	70.827	152.614
Flevoland	36.185	0	946	1.031	20.432	67.411	126.005
Fryslân	79.840	0	3.232	57.818	63	83.514	224.467
Gelderland	96.172	129	32.926	49.930	222.971	325.203	727.331
Groningen	139.721	319	2.319	64.063	54.983	155.362	416.767
Limburg	54.711	703	14.331	49.970	136.869	137.354	393.938
Noord-Brabant	293.783	214	0	4.871	167.097	321.951	787.916
Noord-Holland	248.558	5.811	89.356	355.412	0	442.346	1.141.483
Overijssel	123.660	0	5.287	43.641	116.000	208.501	497.089
Utrecht	25.237	8.137	74	33.313	528.954	166.380	762.095
Zeeland	62.358	0	31.277	337	0	235.801	329.773
Zuid-Holland	409.001	9.905	1.365	138.531	0	292.573	851.375
totaal	1.607.504	25.218	181.967	841.204	1.247.737	2.507.223	6.410.853
ter vergelijking							
totaal 2004	1.532.166	25.627	273.092	1.349.289	606.054	1.989.215	5.775.443

Uit deze tabel blijkt dat het hogere balanstotaal in 2005 voor het totaal van de provincies vooral veroorzaakt wordt door de stijging van de vlottende activa. Daarnaast heeft er een verschuiving plaatsgevonden tussen de overige financiële activa en de uitgezette leningen. De stijging van de vlottende activa heeft zich vooral voorgedaan bij de provincies Gelderland, Noord-Holland en Zeeland. De verschuiving tussen de overige financiële activa en de uitgezette leningen doet zich met name voor bij de provincie Utrecht. Het hoge bedrag aan 'overige financiële activa' bij deze provincie bestaat vooral uit obligaties en garantieproducten met een langere looptijd. Dit betreft voornamelijk middelen uit de verkoopopbrengsten van aandelen van het energiebedrijf Remu.

Het totaal van de vlottende activa bij de gezamenlijke provincies (met een bedrag van € 2,5 miljard) maakt ruim 39% uit van het balanstotaal. De beperkte omvang van de immateriële vaste activa houdt verband met de (vanaf de begroting voor 2004 van kracht zijnde) bepaling in het BBV, dat onder immateriële activa slechts mogen worden opgenomen: kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio en de kosten van onderzoek voor ontwikkeling van een bepaald actief. De bijdragen aan activa in eigendom van derden vallen volgens het BBV onder de (overige) financiële vaste activa.

Onder de materiële vaste activa zijn in het algemeen verantwoord de per ultimo 2005 resterende boekwaarden betreffende gebouwen, investeringen ten behoeve van automatisering, provinciale wegen (inclusief fietspaden) en waterwegen, transportmiddelen en machines en recreatie-objecten.

De financiële vaste activa zijn onderverdeeld in deelnemingen, leningen u/g (verstekte geldleningen) en overige financiële activa.

De deelnemingen betreffen overwegend aandelen in energiedistributiebedrijven, waterleidingbedrijven, afvalverwerkingsbedrijven, ontwikkelingsmaatschappijen en de Bank voor Nederlandse Gemeenten. Het totaal van de deelnemingen is in 2005 op de provinciale balansen afgenomen (van € 273 miljoen naar bijna € 182 miljoen). Deze afname heeft zich vooral voorgedaan bij de provincies Gelderland en Noord-Brabant. Bij Gelderland gaat het om een bedrag aan 'leningen aan deelnemingen' dat eerder onder deelnemingen werd meegerekend. Bij Noord-Brabant gaat het om de boekwaarde van deelnemingen die op de

balans als een 'pro memorie'-bedrag zijn opgenomen. Deze provincie heeft de aanschaffings-waarde van de deelnemingen in het verleden volledig afgeschreven.

Onder 'leningen u/g' worden verantwoord de verstrekte geldleningen aan voormalige nu geprivatiseerde bedrijven en afvalinrichtingen alsmede de achtergestelde leningen aan energiedistributiebedrijven waarin een aantal provincies deelneemt. In een enkel geval zijn ook leningen verstrekt aan openbaarvervoerbedrijven, aan gemeenten of aan gesubsidieerde instellingen.

Onder de 'overige financiële activa' zijn tevens begrepen de investeringsbijdragen aan derden ten behoeve van bijvoorbeeld de zogenaamde relatienotagebieden en natuurterreinen, dijkverzwaringprojecten, kaden, riolering, sportcomplexen, industrieterreinen, boezemwateringen.

6.4 Specificatie van de passiva

In tabel 8 is aangegeven hoe het in de vorige paragraaf genoemde totaal van ruim € 6,4 miljard voor de passiva op de balans is verdeeld over de verschillende provincies.

Tabel 8 De passiva van de balans per ultimo 2005 (bedragen x € 1000)

provincies	algemene reserve	bestemmings- reserves	voor- zieningen	saldo van de rekening	leningen o/g	vlottende passiva	(balans) totaal passiva
Drenthe	31.870	47.482	14.573	5.776	3.880	49.033	152.614
Flevoland	10.114	64.396	34.780	1.116	0	15.599	126.005
Friesland	16.610	92.847	75.661	7.394	1.036	30.919	224.467
Gelderland	75.373	187.830	137.680	16.838	62.856	246.754	727.331
Groningen	29.873	87.347	78.279	7.756	23.890	189.622	416.767
Limburg	64.702	108.721	113.189	-2.849	10.975	99.200	393.938
Noord-Brabant	124.795	200.051	224.624	2.948	101.108	134.390	787.916
Noord-Holland	62.693	788.347	213.254	16.072	0	61.117	1.141.483
Overijssel	130.699	120.656	176.939	12.308	18.385	38.102	497.089
Utrecht	85.136	505.503	52.708	11.263	11.345	96.140	762.095
Zeeland	38.007	35.682	73.378	4.686	0	178.020	329.773
Zuid-Holland	25.095	213.955	288.022	11.025	208.054	105.224	851.375
totaal	694.967	2.452.817	1.483.087	94.333	441.529	1.244.120	6.410.853
ter vergelijking							
totaal 2004	522.119	2.409.540	1.194.640	83.051	480.538	1.085.315	5.775.443

De passiva kunnen worden onderverdeeld in eigen vermogen (algemene reserve en bestemmingsreserves), voorzieningen, het saldo van de rekening, opgenomen langlopende geldleningen en vlottende passiva.

Onder algemene reserve wordt verstaan alle reserves die in principe vrij aanwendbaar zijn en waaraan derhalve geen concrete bestemming is gegeven. Onder bestemmingsreserves worden verstaan alle reserves waaraan een specifieke bestemming is gegeven.

Voorzieningen worden gevormd wegens een financiële verplichting of een (op balansdatum bestaand) financieel risico waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. Ook van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel worden tot de voorzieningen gerekend. Voorzieningen worden beschouwd als vreemd vermogen.

Uit de tabel blijkt dat de algemene reserves in 2005 met 33% zijn toegenomen tot in totaal bijna € 695 miljoen. De bestemmingsreserves zijn licht gestegen. Maar vooral ook de voorzieningen laten een flinke stijging zien (ruim 24%) tot bijna € 1,5 miljard. De toename doet zich vooral voor bij de provincies Gelderland, Noord-Holland en Zuid-Holland (onder meer ten

behoefte van de Wet bodembescherming, en daarnaast bij Noord-Holland voornamelijk ten behoeve van de provinciale weg N201 en bij Zuid-Holland voor het Merwedekanaal). In 2005 is het eigen vermogen (totaal van algemene reserve en bestemmingsreserves) landelijk gezien met € 216 miljoen toegenomen (dit is een stijging van 6,9%; in 2004 was deze stijging 8,9%). Het gezamenlijke saldo van de provinciale rekeningen 2005 (ruim € 94 miljoen) is bijna 14% hoger dan in 2004.

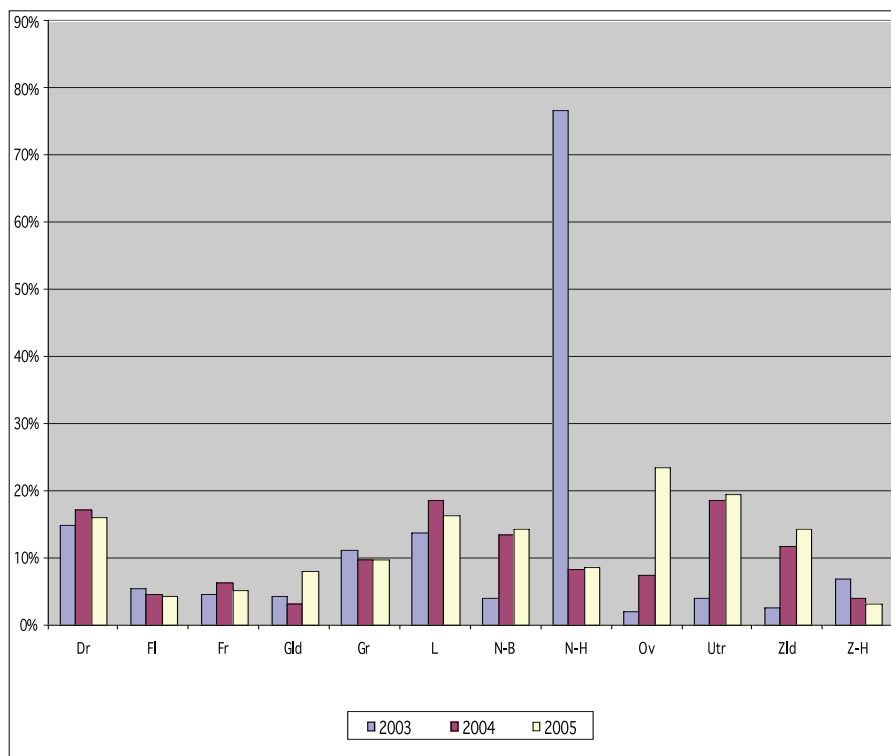
Het beroep op vreemd vermogen (opgenomen langlopende leningen) van de gezamenlijke provincies is in 2005 ten opzichte van 2004 afgenomen met een bedrag van € 39 miljoen (dit is 8,1%; in 2003 was de afname 9,4%). Deze leningen o/g dienen over het algemeen ter financiering van de diverse activa. In een aantal gevallen bestaat er ook een correlatie met de aan (voormalige) provinciale bedrijven verstrekte geldleningen (u/g).

6.5 Vermogenspositie (op rekeningbasis)

In paragraaf 5.3 werd aandacht besteed aan de (nominale) stand en het verloop van de algemene reserves en de bestemmingsreserves op basis van de gegevens volgens de begroting 2007. Om de relatieve vermogenspositie van de provincies te vergelijken is in deze paragraaf het eigen vermogen op rekeningbasis gerelateerd aan de omvang van de rekening. Onder eigen vermogen wordt hierbij verstaan het totaal van de algemene reserve en de bestemmingsreserves (zoals dit voor het jaar 2005 nominaal werd aangegeven in tabel 8).

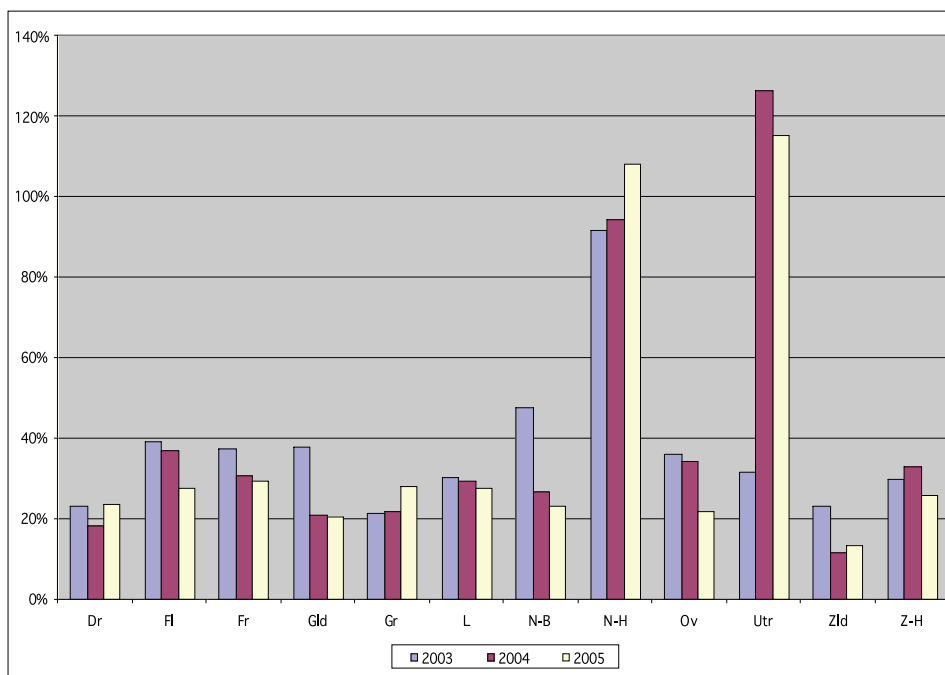
In de grafieken 12 en 13 is respectievelijk voor de algemene (vrij aanwendbare) reserve en de bestemmingsreserves weergegeven hoe bij de verschillende provincies deze vermogensbestanddelen zich in de jaren 2003, 2004 en 2005 daadwerkelijk hebben ontwikkeld (in relatie tot de omvang van de rekening).

Grafiek 12 Algemene reserve per ultimo dienstjaar in procenten van de omvang van de rekening

Uit de grafiek blijkt dat het (tot het jaar 2003) hoge niveau van de algemene reserve bij de provincie Noord-Holland (samenhangend met de opbrengst van de verkoop van UNA-aandelen) daarna is teruggebracht tot een gemiddeld percentage. Bij deze provincie staat daar wel nog een relatief hoog percentage aan bestemmingsreserves tegenover (zie grafiek 13). In 2005 is de omvang van de algemene reserve vooral toegenomen bij de provincies Gelderland, Overijssel en Zeeland, maar ook (in iets mindere mate) bij Noord-Brabant en Utrecht. Bij de zes overige provincies is de algemene reserve relatief (afgezet tegen de omvang van de rekening) enigszins afgenomen.

Grafiek 13 Bestemmingsreserves per ultimo dienstjaar in procenten van de begrotingsomvang

De omvangrijkste bestemmingsreserves doen zich voor bij de provincies Noord-Holland en (vanaf 2004) ook bij Utrecht (dankzij de opbrengsten van de verkoop van UNA-aandelen). Ook bij de provincies Drenthe, Groningen en Zeeland deed zich in 2005 nog een stijging van de relatieve omvang van de bestemmingsreserves voor. Bij de overige zeven provincies zijn ten opzichte van 2004 de bestemmingsreserves in 2005 relatief afgenomen.

Zoals bij tabel 8 werd aangegeven, laat het totale eigen vermogen van de gezamenlijke provincies een stijging zien. Er is dus sprake van een verdere verbetering van de totale vermogenspositie van de provincies.

Voor een nadere beschouwing over de omvang van de algemene reserve en de bestemmingsreserves, wordt verwezen naar passages over de incidentele weerstandscapaciteit in hoofdstuk 7 over het financiële weerstandsvermogen.

6.6 Conclusie

Ten opzichte van 2004 is het balanstotaal van alle provincies gezamenlijk bij de rekening 2005 met ongeveer 11% toegenomen tot ruim € 6,4 miljard.

Het eigen vermogen (totaal van algemene reserve en bestemmingsreserves) van de provincies gezamenlijk is in 2005 toegenomen met € 216 miljoen (dit is een toename van 6,9%).

Het beroep van de gezamenlijke provincies op lang vreemd vermogen is in 2005 afgenomen met € 39 miljoen (dit is 8,1%).

In het geheel bezien kan worden geconcludeerd dat de vermogenspositie van de provincies verder verbeterd is.

7 Het financiële weerstandsvermogen

7.1 Inleiding

Kennis van het financiële weerstandsvermogen is voor een provincie van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. In het BBV is een artikel met uitgebreide toelichting over de (bij de begroting en jaarverslag op te nemen) paragraaf weerstandsvermogen opgenomen. Het weerstandsvermogen is het vermogen om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van de taken op het geldende niveau. Of anders gezegd: door aandacht voor het weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigingen. Het weerstandsvermogen kan betrekking hebben op het betreffende jaar zelf (het statische weerstandsvermogen) of op de gevolgen voor meerdere jaren (het dynamische weerstandsvermogen). In tabel 8 zijn gegevens opgenomen over de algemene reserves en de bestemmingsreserves van de verschillende provincies in de statische situatie (volgens de gegevens bij de rekening 2005). In dit hoofdstuk worden deze gegevens nader beschouwd in de dynamische situatie (doorwerking over meerdere jaren).

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. (Hierbij gaat het om alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie). Met de weerstandscapaciteit worden bedoeld alle elementen waarmee eventuele tegenvallers bekostigd kunnen worden. Daaronder worden bijvoorbeeld verstaan de vrij aanwendbare reserves en de resterende belastingcapaciteit.

In dit hoofdstuk wordt eerst de weerstandscapaciteit behandeld en daarna de risico's. Tenslotte wordt bekeken of (en hoe) de relatie tussen beide uitgedrukt kan worden in het (financiële) weerstandsvermogen.

7.2 Weerstandscapaciteit

Het onderzoek naar de weerstandscapaciteit van de provincies is in deze paragraaf gebaseerd op daadwerkelijke realisatiegegevens (ontleend aan de jaarrekeningen over 2004 en 2005 en de per ultimo van die jaren gepresenteerde balansen). De weerstandscapaciteit is hierbij opgedeeld in twee delen: de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit.

7.2.1 Incidentele weerstandscapaciteit

Onder incidentele weerstandscapaciteit in de dynamische situatie wordt verstaan het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen op een zodanige wijze dat het geen invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau. Om deze weerstandscapaciteit te bepalen is gekeken naar de omvang van de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Voorzieningen⁶ maken geen deel uit van de weerstandscapaciteit, omdat voorzieningen als geheel verplicht worden aangemerkt en dus niet vrij aanwendbaar zijn.

Algemene reserve

Uitgangspunt is de algemene reserve zoals deze op de balans per ultimo dienstjaar is verantwoord. Voor de berekening van de weerstandscapaciteit zijn daarin begrepen bestemde delen uit de algemene reserve overgebracht naar de bestemde reserves. Aan de algemene

⁶ Voorzieningen worden gevormd wegens (bestaande risico's voor) verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs wel te schatten.

reserve is vervolgens het saldo van de rekening van het betreffende dienstjaar toegevoegd, waarbij rekening wordt gehouden met de eventueel gelijktijdig gegeven bestemming aan (een deel van) het rekeningresultaat.

Bestemde reserves

Aan de per ultimo dienstjaar op de balans verantwoorde bestemmingsreserves worden eventueel toegevoegd delen van de algemene reserve zoals hiervoor omschreven. Vervolgens zijn op de bestemmingsreserves onderdelen die niet vrij aanwendbaar zijn in mindering gebracht, zoals 'beklemdes reserves' (dit zijn reserves voor de dekking van rente- en afschrijvingslasten voor reeds verrichte investeringen) of andere reeds bestaande verplichtingen.

In de dynamische situatie behoort ook gekeken te worden naar de mate waarin bespaarde rente is aangewend ter dekking van structurele lasten⁷. Immers als dit het geval is, kan het deel van de reserves waarover de aangewende bespaarde rente is berekend niet vrij gebruikt worden zonder dat dit consequenties heeft voor de exploitatie. In dat geval is het desbetreffende (gekapitaliseerde) deel op de algemene reserve in mindering gebracht.⁸ Mocht het becijferde gekapitaliseerde deel groter zijn dan de algemene reserve dan is het restant in mindering gebracht op de nog vrij aanwendbare bestemmingsreserves. Deze berekening kan leiden tot een negatieve incidentele weerstandscapaciteit. Deze situatie doet zich in 2005 voor bij de provincies Drenthe en Zeeland (zie hierna).

In tabel 9 is voor de jaren 2004 en 2005 de aldus berekende totale incidentele weerstandscapaciteit per provincie weergegeven per ultimo dienstjaar.

Tabel 9 Incidentele weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)

Incidentele weerstandscapaciteit 2004				Incidentele weerstandscapaciteit 2005			
<i>provincie</i>	<i>algemene reserve</i>	<i>bestemde reserves</i>	<i>totaal</i>	<i>provincie</i>	<i>algemene reserve</i>	<i>bestemde reserves</i>	<i>totaal</i>
Drenthe	40,4	38,8	79,3	Drenthe	0,0	-30,8	-30,8
Flevoland	9,2	31,4	40,6	Flevoland	0,0	2,7	2,7
Fryslân	25,6	50,2	75,8	Fryslân	21,7	56,6	78,3
Gelderland	29,5	195,8	225,3	Gelderland	84,8	189,1	273,8
Groningen	0,0	35,7	35,7	Groningen	0,0	43,3	43,3
Limburg	0,0	10,7	10,7	Limburg	61,9	77,4	139,2
Noord-Brabant	130,5	23,0	153,5	Noord-Brabant	0,0	145,7	145,7
Noord-Holland	74,2	368,5	442,7	Noord-Holland	78,8	419,0	497,8
Overijssel	30,7	19,1	49,8	Overijssel	133,8	11,5	145,3
Utrecht	75,9	10,4	86,3	Utrecht	92,6	173,5	266,1
Zeeland	33,0	8,7	41,7	Zeeland	0,0	-47,8	-47,8
Zuid-Holland	0,0	219,7	219,7	Zuid-Holland	27,8	162,0	189,8
totalen	312,1	1.919,1	2.231,2	totalen	512,5	1.190,9	1.703,4

Uit deze tabel is af te leiden dat de incidentele weerstandscapaciteit van 2004 naar 2005 voor de provincies gezamenlijk met € 528 miljoen is afgenomen (dit is bijna 24%). De daling doet zich met name voor bij de bestemmingsreserves (bij zeven provincies is er sprake van een afname). Opvallend is de sterke daling bij de provincies Drenthe, Zeeland en Flevoland.

⁷ Om de structurele lasten te bepalen zijn de totale lasten en baten geschoond voor elementen met een incidenteel karakter. Daaronder valt ook de bespaarde rente die is aangewend als dekkingsmiddel. Voorts is gecorrigeerd voor afwikkelingsverschillen van voorgaande dienstjaren, en voor delen van het rekeningresultaat waaraan een bepaalde bestemming is gegeven.

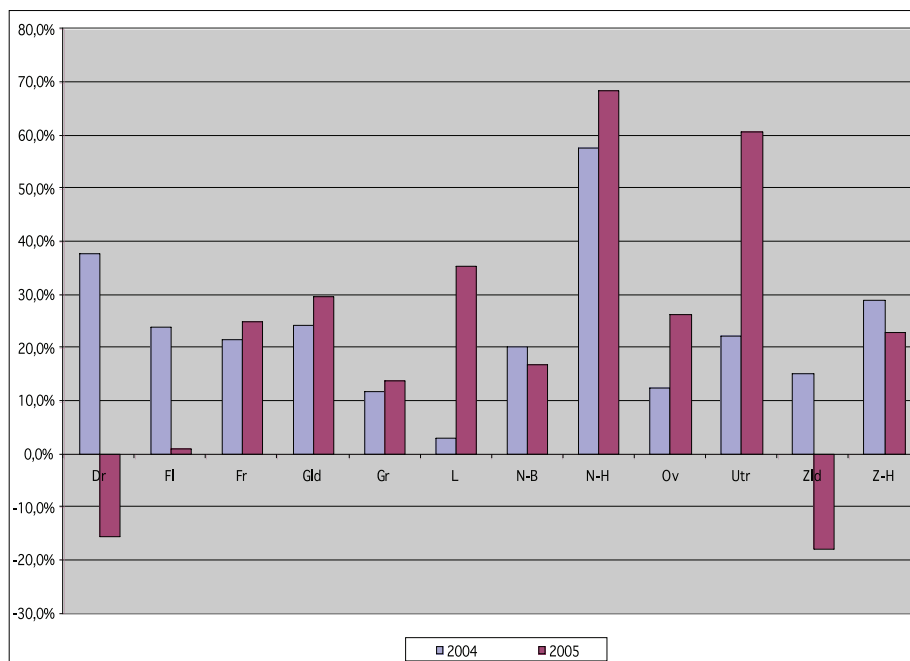
⁸ Bij de berekening van het gekapitaliseerde deel is uitgegaan van een rekenrente van 4%.

Dit komt omdat bij deze provincies een groot deel van de bestemmingsreserves wordt beschouwd als verplichte reserves (en daardoor niet vrij aanwendbaar is). Bij de algemene reserve is bij zeven provincies een toename te zien. Voor de gezamenlijke provincies resulteert dit in een stijging van € 200 miljoen (dit is 64%).

Bij vijf provincies (Drenthe, Flevoland, Groningen, Noord-Brabant en Zeeland) is voor 2005 de algemene reserve op nihil berekend. Doordat deze provincies een relatief hoog bedrag aan bespaarde rente aanwenden, ontstaat een negatief structureel saldo (structurele baten exclusief ingezette rente, minus structurele lasten). Om dit 'tekort' (fictief met rentebaten) te kunnen compenseren is – gekapitaliseerd – een bepaald bedrag nodig. Bij de genoemde provincies moet het gehele bedrag van de algemene reserve hiervoor worden benut. Het dan nog resterende benodigde gekapitaliseerde bedrag wordt op (een deel van) de niet-verplichte bestemmingsreserves in mindering gebracht. Die berekening kan leiden tot een negatief bedrag bij de bestemde reserves, waardoor per saldo een negatieve incidentele weerstandscapaciteit kan worden berekend. Dit doet zich voor het jaar 2005 voor bij de provincies Drenthe en Zeeland.

In tabel 9 zijn de nominale bedragen van de incidentele weerstandscapaciteit weergegeven. Grafiek 14 laat op een andere manier de ontwikkeling van de incidentele weerstandscapaciteit bij de provincies zien, namelijk nu gerelateerd aan de omvang van de rekening. Op die wijze blijkt dat bij vijf provincies de incidentele capaciteit is gedaald en bij zeven provincies (soms fors) is toegenomen. Voor de gezamenlijke provincies geldt dat de incidentele weerstandscapaciteit gerelateerd aan de omvang van de rekening van 2004 op 2005 is toegenomen van 25,9% naar 28,2%.

Grafiek 14 Totale incidentele weerstandscapaciteit in procenten van de omvang van de rekening

7.2.2 Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit in de dynamische situatie worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken. De structureel

in te zetten middelen bestaan uit de resterende belastingcapaciteit en het structurele saldo van de rekening. Voor de berekening van laatstgenoemde component (het verschil tussen de structurele baten en de structurele lasten) wordt verwezen naar voetnoot 7.

De resterende belastingcapaciteit betreft het verschil tussen de opbrengst bij het werkelijk geheven aantal opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting en de opbrengst die mogelijk zou zijn bij het wettelijk toegestane maximaal te heffen aantal opcenten.

Hierna wordt in tabel 10 allereerst de structurele capaciteit weergegeven voor de jaren 2004 en 2005. Daarna wordt in grafiek 15 de structurele weerstandscapaciteit aangegeven voor de jaren 2004 en 2005 gerelateerd aan de omvang van de rekening.

Tabel 10 Structurele weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)

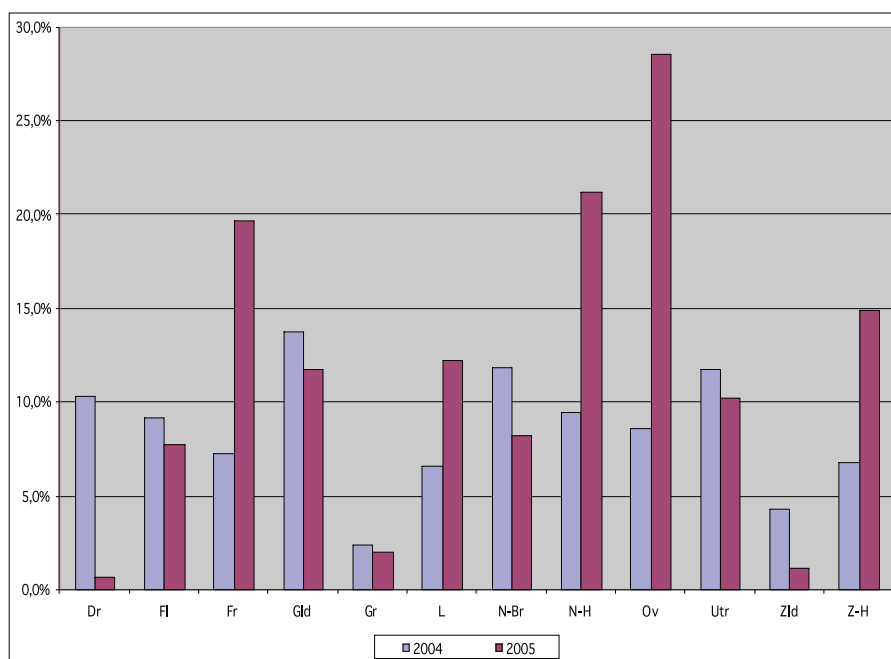
structurele weerstandscapaciteit 2004				structurele weerstandscapaciteit 2005			
provincie	<i>resterende belasting- capaciteit</i>	<i>structureel rekening- saldo*</i>	<i>structurele weerstands- capaciteit</i>	provincie	<i>resterende belasting- capaciteit</i>	<i>structureel rekening- saldo*</i>	<i>structurele weerstands- capaciteit</i>
Drenthe	11,3	10,5	21,8	Drenthe	11,0	-9,6	1,3
Flevoland	14,8	0,7	15,6	Flevoland	15,6	2,5	18,1
Fryslân	18,7	7,0	25,7	Fryslân	22,0	39,9	61,9
Gelderland	36,5	90,8	127,2	Gelderland	37,9	70,6	108,5
Groningen	12,6	-5,3	7,3	Groningen	11,9	-5,6	6,3
Limburg	28,4	-5,5	22,9	Limburg	30,3	17,6	48,0
Noord-Brabant	64,5	25,2	89,7	Noord-Brabant	77,2	-5,6	71,6
Noord-Holland	94,9	-22,2	72,8	Noord-Holland	112,1	42,0	154,1
Overijssel	21,4	13,2	34,6	Overijssel	26,1	132,2	158,3
Utrecht	30,4	15,1	45,5	Utrecht	31,9	12,8	44,7
Zeeland	8,7	3,2	11,9	Zeeland	10,5	-7,2	3,3
Zuid-Holland	71,6	-19,8	51,8	Zuid-Holland	76,6	46,1	122,7
totaal	413,8	112,9	526,7	totaal	463,0	335,6	798,7
*) in de dynamische situatie (voor meerdere jaren)				*) in de dynamische situatie (voor meerdere jaren)			

Uit tabel 10 blijkt dat landelijk gezien de totale structurele weerstandscapaciteit in 2005 ten opzichte van 2004 is toegenomen met € 272 miljoen (bijna 52%). De stijging doet zich vooral voor bij het structureel rekeningsaldo.

De resterende belastingcapaciteit is bij tien provincies toegenomen. Voor de provincies in totaliteit is de resterende belastingcapaciteit met € 49 miljoen toegenomen (dit is bijna 12%). Deze toename komt deels doordat motorrijtuigen nog steeds (in aantallen en in gewichtsklassen) toenemen en deels doordat de verhoging van het maximaal aantal te heffen opcenten door de provincies niet volledig wordt gebruikt voor aanpassing van het feitelijk aantal te heffen opcenten.

In tabel 10 is de stijging van de structurele weerstandscapaciteit aangeduid in werkelijke cijfers. Uit grafiek 15 blijkt dat er relatief (ten opzichte van de omvang van de rekening) bij zeven provincies sprake is van een afname van de structurele weerstandscapaciteit. Dat de structurele weerstandscapaciteit voor de gezamenlijke provincies is toegenomen, komt doordat de (soms forse) stijging bij de andere vijf provincies. In totaliteit geldt dat de structurele weerstandscapaciteit gerelateerd aan de omvang van de rekening van 2004 op 2005 is gestegen van 9,3% naar 13,2%.

Grafiek 15 Totale structurele weerstandscapaciteit in procenten van omvang van de rekening

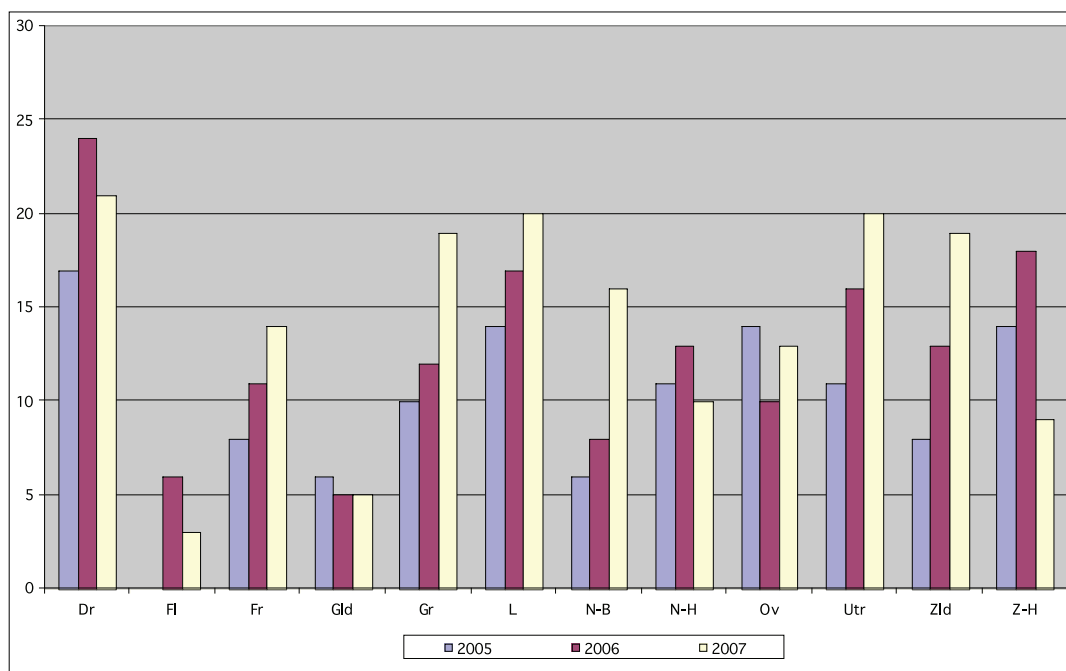
7.3 Risico's

Volgens het BBV dient in de aan de begroting toe te voegen paragraaf weerstandsvermogen een inventarisatie van de risico's te zijn opgenomen. Onder risico's worden in de betreffende paragraaf verstaan alle voorzienbare risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen (bijvoorbeeld voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid) en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Alle provincies hebben een inventarisatie van hun risico's in de paragraaf weerstandsvermogen opgenomen. Over de mate waarin provincies hun risico's kwantificeren, wordt verwezen naar paragraaf 7.5 Weerstandsvermogen.

De door de provincies in de afgelopen jaren aangeduide risico's kunnen worden onderverdeeld in: financiële risico's, risico's op eigendommen/kapitaalgoederen, risico's met betrekking tot de bedrijfsvoering, risico's van bestuursbeslissingen en overige risico's. In grote lijnen kan voor de risico's genoemd in de paragrafen weerstandsvermogen bij de provinciale begrotingen 2007 dezelfde onderverdeling worden gehandhaafd. Wel is zichtbaar dat in totaliteit in de loop der jaren meer risico's worden genoemd, hetgeen voor een deel het gevolg is van toenemende aandacht voor het weerstandsvermogen (en de risico's als component daarvan). Bij de begroting 2007 zijn door de provincies in totaal 169 risico's genoemd (in 2005 en 2006 waren dat er 119 respectievelijk 153). De groei in de aantallen genoemde risico's neemt dus wel af: in 2007 vergeleken met 2006 is de groei 10,5% (tegenover bijna 29% in het jaar 2006 vergeleken met 2005).

Grafiek 16 geeft een beeld van de ontwikkeling van de door de gezamenlijke provincies genoemde aantallen risico's bij de begroting 2007 ten opzichte van de begroting voor de jaren 2005 en 2006. In tabel 11 is een opsomming gegeven van de risico's die het meest door de provincies worden genoemd.

Grafiek 16 Aantallen door de provincies in de paragraaf weerstandsvermogen bij de begroting genoemde risico's

Tabel 11 De meest voorkomende risico's, door de provincies bij de begroting 2007 genoemd

in begroting 2007 genoemde risico's	aantal provincies	(ontwikkeling t.o.v. 2006)
gewaarborgde geldleningen; garanties	11	(10)
schadeclaims van derden (WA/AWB)	9	(7)
risico's milieuwetgeving	8	(7)
nazorg stortplaatsen	7	(7)
bodemverontreiniging; sanering	7	(4)
Europese gelden (structuurfondsen)	7	(4)
subsidieverlening (ook grote projecten)	6	(8)
jeugdhulpverlening; jeugdzorg	5	(7)
wegreconstructies (kabels en leidingen)	4	(5)
rentefluctuaties kapitaalmarkt	4	(4)
grondbedrijf en -beleid	4	(3)
deelnemingen	4	(2)
aanbestedingen	4	(2)
kosten bestuursdwang	4	(-)
juridische kosten	4	(-)

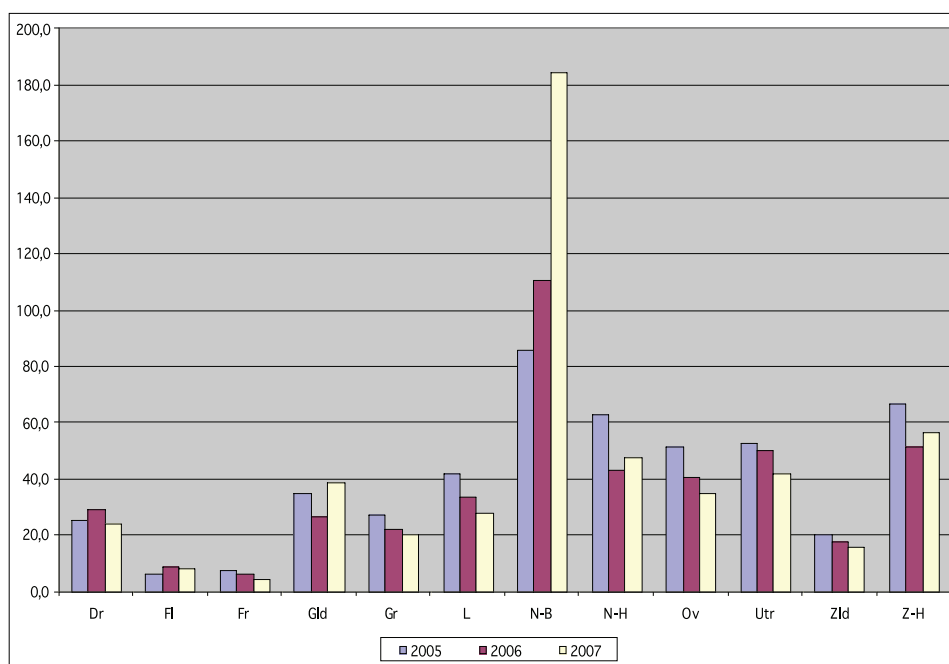
Financiële risico's

Uit tabel 11 blijkt dat veel aangeduide risico's op het financiële terrein liggen. Het meest (door elf provincies) worden de gewaarborgde geldleningen/garanties als risico genoemd. Alle provincies verschaffen bij hun jaarrekening een overzicht van verstrekte garanties tot betaling van rente en aflossing van door derden aangegane geldleningen. De provincies stonden per ultimo 2005 gezamenlijk nog voor bijna € 557 miljoen garant (dit is ongeveer 9,2% van de totale omvang van de provinciale jaarrekeningen). Dit betreft voor een belangrijk deel voor door instellingen op het terrein van de (geestelijke) volksgezondheid opgenomen geldleningen. Tevens staan de provincies gezamenlijk garant voor geldleningen aangegaan door de Stichting Nationaal Groenfonds. Door enkele provincies zijn echter ook garanties afgegeven

ten behoeve van bijvoorbeeld bij derden optredende exploitatietekorten en door ontwikkelingsmaatschappijen te verstrekken geldleningen.

In grafiek 17 wordt (de ontwikkeling van) de nominale omvang van de door de provincies afgegeven garanties voor door derden opgenomen geldleningen weergegeven per ultimo 2005, 2006 en 2007 (op basis van gegevens uit de begroting voor de betreffende jaren). Uit deze grafiek blijkt dat bij acht provincies zich (in 2007 ten opzichte van 2006) een afname van de garanties voordoet. Bij de provincie Noord-Brabant is een stijging zichtbaar, die veroorzaakt wordt door garantstellingen voor te betalen sloopvergoedingen ingevolge de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken. Voor de gezamenlijke provincies geldt dat het totaal van de afgegeven garanties van 2005 op 2006 afneemt van € 486 miljoen naar € 443 miljoen, maar in 2007 naar verwachting weer toeneemt tot € 507 miljoen. Deze stijging wordt vooral veroorzaakt door de (hiervoor reeds aangeduide) toename bij de provincie Noord-Brabant.

**Grafiek 17 Verstrekte garanties per ultimo dienstjaar (op begrotingsbasis)
(bedragen x € 1 miljoen)**

Andere genoemde financiële risico's hangen samen met mogelijke terugbetalingen als gevolg van definitieve afrekening van Europese subsidies en risico's als gevolg van rentefluctuaties op de kapitaalmarkt.

Risico's op eigendommen

Naast risico's wat betreft onderhoud, renovatie en nieuwbouw van gebouwen, worden ook risico's onderkend op het terrein van aanleg, beheer en onderhoud van provinciale wegen (en waterwegen), alsmede noodzakelijke wegreconstructies ten behoeve van kabels en leidingen.

Risico's inzake de bedrijfsvoering

Ook genoemd worden risico's inzake de bedrijfsvoering, waarbij het dan onder meer gaat om risico's bij de interne (administratieve) organisatie, waaronder bijvoorbeeld computeruitval. Verder wordt genoemd de tegemoetkoming in gedecentraliseerde taken. Andere genoemde aspecten zijn: grondexploitaties en pps-constructies (publiek private samenwerking).

Risico's van bestuursbeslissingen

Een risico dat veel wordt genoemd (door negen provincies) is de schadeclaim door derden gebaseerd op de WA/AWB. Ook wordt vaak gewezen op de claims voor vergoeding aan nutsbedrijven van kosten voor het verleggen van kabels en leidingen bij de uitvoering van natte en droge waterstaatswerken. In toenemende mate zijn ook (bestuurlijk gecalculeerde) risico's verbonden aan de intensivering van het handhavingbeleid (kosten voortvloeiend uit bestuursdwang, welke niet op overtreders kunnen worden verhaald).

Overige risico's

In deze categorie worden onder andere genoemd de risico's betreffende milieuwetgeving (bodemsanering en nazorg stortplaatsen) en jeugdhulpverlening/jeugdzorg. Ook wordt gewezen op mogelijke risico's verbonden aan de deelname aan samenwerkingsverbanden.

7.4 Aandelen in energiebedrijven

In paragraaf 7.2, waarin aandacht is besteed aan de risico's, is niet het aspect van zogenoemde 'positieve risico's' aan de orde gekomen. Als een positief risico kan bij provincies onder andere de waarde van hun aandelen in energiebedrijven worden gezien.

De provincies nemen vanuit de behartiging van hun publieke taak deel in privaatrechtelijke rechtsvormen, zoals NV, BV's, stichtingen en dergelijke. Het betreft hier onder andere belangen in voornamelijk energiebedrijven, waterbedrijven, afvalverwerkingsbedrijven, openbaar vervoerbedrijven, bankinstellingen (Bank Nederlandse Gemeenten en Nederlandse Waterschapsbank) en ontwikkelingsmaatschappijen. De deelname in ontwikkelingsmaatschappijen betreft over het algemeen kapitaalverschaffing of garantieverlening ten behoeve van bedrijven met een innoverend karakter.

In tabel 12 is een overzicht opgenomen van het aandelenbezit in energiebedrijven (gebaseerd op de balansgegevens bij de provinciale jaarrekeningen 2005), alsmede van de op het aandelenbezit gebaseerde dividendontvangsten (gebaseerd op de ramingen opgenomen in de provinciale begrotingen 2007).

**Tabel 12 (Boekwaarde van de) aandelen van provincies in energiebedrijven
en geraamde dividendontvangsten (bedragen x € 1000)**

provincie	boekwaarde aandelen energiebedrijven*	geraamde dividend- ontvangsten **	dividend als % van omvang begroting**
<i>met aandelen:</i>			
Drenthe	633	3.902	2,0%
Fryslân	2.171	7.941	2,2%
Gelderland	5.233	51.250	6,8%
Groningen	1.722	15.000	5,4%
Limburg	10.004	34.280	7,0%
Noord-Brabant	pm (afgeschreven)	63.007	8,3%
Overijssel	3.628	22.459	5,0%
Zeeland	568	21.600	10,0%
<i>aandelen gedeeltelijk of geheel afgestoten:</i>			
Noord-Holland	61.962	5.000	0,8%
Utrecht	pm	0	0,0%
Zuid-Holland	nihil	0	0,0%
<i>nauwelijks aandelen:</i>			
Flevoland	234	0	0,0%
totaal	86.155	224.439	4,1%

*) op basis van balans 2005

**) op basis van begroting 2007

Uit deze tabel blijkt dat de boekwaarde van de deelnemingen in energiebedrijven van alle provincies tezamen per ultimo 2005 ongeveer € 86 miljoen bedraagt. De marktwaarde van die aandelen is waarschijnlijk hoger dan de gepresenteerde boekwaarde. Bij de enkele jaren geleden doorgevoerde verkopen van de aandelen UNA (Noord-Holland en Utrecht) en de aandelen EZH (Zuid-Holland), bleken de opbrengsten hoger te zijn dan de boekwaarde. Over de opbrengst van eventuele toekomstige verkopen (indien uitdrukkelijk besloten wordt de deelnemingen af te stoten) is echter geen uitspraak te doen, omdat dit afhankelijk is van de mate van verhandelbaarheid en de situatie op het moment van verkoop.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de provincies gezamenlijk mogelijk over een bepaalde 'stille reserve' beschikken, waarvan de omvang echter niet is aan te geven. Hierbij moet opgemerkt worden dat er tussen de provincies aanmerkelijke verschillen in aandelenbezit bestaan. Naast provincies die nog beschikken over aandelen in energiebedrijven (Gelderland, Noord-Brabant, Friesland, Overijssel, Limburg, Groningen, Drenthe en Zeeland), is er een aantal provincies dat het aandelenbezit in de energiesector al geheel of gedeeltelijk heeft afgestoten (Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland) of nauwelijks aandelen bezit (Flevoland).

Bij de begroting 2007 ramen de provincies dividendontvangsten (op grond van aandelen energiebedrijven) tot een totaalbedrag van ruim € 224 miljoen. De hoogste geraamde bedragen doen zich voor bij de provincies Gelderland en Noord-Brabant (respectievelijk € 51 miljoen en € 63 miljoen); bij de provincies Utrecht, Zuid-Holland en Flevoland zijn die bedragen nihil.

7.5 Weerstandsvermogen

Om het weerstandsvermogen te kunnen bepalen moet de weerstandscapaciteit gerelateerd worden aan de risico's van de provincies. Die relatie moet door de provincies gelegd worden in de paragraaf weerstandsvermogen. Vanaf de begroting voor het jaar 2005 gaan de provincies in toenemende mate over tot het in kwantitatieve grootheden afzetten van de weerstandscapaciteit tegen de gesignaleerde risico's. Bij de begroting voor 2007 hebben alle provincies kwantitatieve gegevens over hun risico's vermeld, waarbij zich echter grote verschillen in de mate van gedetailleerd voordoen (variërend van kwantitatieve aanduidingen over vrijwel alle genoemde risico's tot gegevens over slechts een à twee risico's; soms is alleen een totaalbedrag vermeld). Als gekeken wordt naar de mate waarin de provincies zelf conclusies trekken over hun weerstandscapaciteit in relatie tot hun risico's, blijkt dat negen provincies zich (soms impliciet of in algemene en globale termen) uitspreken over de toereikendheid van hun weerstandsvermogen. Deze provincies achten hun weerstandsvermogen voldoende. Twee provincies suggereren een toereikende omvang en één provincies doet nog geen uitspraak.

7.6 Conclusie

Landelijk gezien blijkt in 2005 ten opzichte van 2004 de incidentele weerstandscapaciteit te zijn afgenomen en de structurele weerstandscapaciteit te zijn toegenomen. De daling bij de incidentele weerstandscapaciteit (met bijna 24% van ruim € 2,2 miljard naar ruim € 1,7 miljard) komt vooral door een afname van het vrij besteedbare deel van de bestemmingsreserves. Bij de structurele weerstandscapaciteit wordt de toename (met bijna 52% van circa € 527 miljoen tot ongeveer € 799 miljoen) vooral verklaard door een stijging van het gemiddelde structurele rekeningsaldo. De weerstandscapaciteit voor de gezamenlijke provincies komt in 2005 uit op incidenteel ruim 28% en structureel ruim 13% van de omvang van de rekening (in 2004 waren die percentages nog respectievelijk 26% en ruim 9%).

Bij de begroting voor 2007 hebben alle provincies kwantitatieve gegevens over hun risico's vermeld, overigens variërend van aanduidingen over vrijwel alle risico's tot over slechts een of twee risico's; soms zijn alleen totaalbedragen opgenomen. Ten aanzien van de mate waarin de provincies zelf conclusies trekken over hun weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's, spreken negen provincies zich (soms impliciet of in algemene en globale termen) uit over de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. Deze provincies achten hun weerstandsvermogen voldoende toereikend.

Op grond van hun aandelenbezit in energiebedrijven beschikken de provincies mogelijk over een 'stille reserve', waarvan de preciese omvang echter niet is aan te geven.

Bij de begroting 2007 ramen de gezamenlijke provincies dividendontvangsten (op grond van hun aandelenbezit energiebedrijven) tot een totaalbedrag van € 225 miljoen.

Bijlage 1

Enkele fysieke gegevens en begrotingsgegevens 2007

provincie	aantal inwoners	grootte provincie (hectaren land)	budgetomvang		uitkering provincie- fonds (x € 1.000)	opcenten motorrijtuigen- belasting (x € 1.000)
			begroting			
			per inwoner			
			(x € 1.000)	(x € 1)		
Drenthe	484.481	264.198	195.081	403	66.173	37.989
Flevoland	370.656	141.930	197.193	532	46.960	36.300
Fryslân	642.230	334.926	358.310	558	94.690	44.126
Gelderland	1.975.704	497.506	750.947	380	166.412	159.160
Groningen	574.042	233.598	279.534	487	76.473	40.271
Limburg	1.131.938	215.305	486.858	430	78.692	86.977
Noord-Brabant	2.415.946	491.929	758.505	314	105.039	187.419
Noord-Holland	2.606.584	267.036	642.482	246	114.331	153.100
Overijssel	1.113.529	332.673	445.299	400	90.613	83.331
Utrecht	1.180.039	138.616	411.913	349	56.432	94.385
Zeeland	380.186	178.812	215.032	566	69.215	27.000
Zuid-Holland	3.458.875	281.810	698.587	202	147.033	228.932
totaal	16.334.210	3.378.339	5.439.742	333	1.112.062	1.178.990

In deze tabel zijn fysieke gegevens over aantallen inwoners en oppervlaktegrootte (hectaren land) opgenomen. Deze fysieke gegevens zijn relevant voor de toedeling van de algemene middelen uit het provinciefonds. Daarnaast behoren tevens de kenmerken 'hectaren water', 'hectaren groen', 'kilometers weglengte' en 'energiecapaciteit/warmte-krachtkoppeling' tot de verdeelmaatstaven van de algemene uitkering van het provinciefonds (zie onder andere de septembercirculaire 2006 provinciefonds van 29 september 2006, kenmerk 2005-283917).

Voor de uitkering provinciefonds zijn de ramingen uit de provinciale begrotingen opgenomen. Er kan derhalve een afwijking bestaan tussen de door de provincies op dat moment geraamde bedragen en de betreffende bedragen zoals deze zijn opgenomen in de septembercirculaire 2006 provinciefonds.

Het bedrag dat onder opcenten motorrijtuigenbelasting is weergegeven, betreft de in de provinciale begrotingen opgenomen raming van de inkomsten uit de door de provincies geheven opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Bij de raming is rekening gehouden met de aanpassingen van de aantallen opcenten die de provincies per 1 april van het begrotingsjaar 2007 in rekening brengen. Sinds 1997 is het maximale aantal door de provincies te heffen opcenten gebaseerd op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting 1995. Jaarlijks wordt het maximum aantal te heffen provinciale opcenten aangepast, ingevolge artikel 222, 4e lid, van de Provinciewet. Per 1 april 2007 is het maximum vastgesteld op 105,0 opcenten. De stijging ten opzichte van het maximum aantal te heffen opcenten per 1 april 2006 bedraagt 2,6 opcenten. Deze stijging is gebaseerd op het vierjaarlijks voortschrijdend gemiddelde van de gerealiseerde nominale ontwikkeling van het nationaal inkomen. (Zie ook paragraaf 4.3 van dit rapport.)

Bijlage 2

(Netto)lasten en baten per hoofdfunctie per provincie op basis van begroting 2007
(bedragen x € 1 miljoen)

Provincies	Dr	Fl	Fr	Gld	Gr	L	N-B	N-H	Ov	Utr	Zld	Z-H	totaal
<i>hoofdfunctie 1. Algemeen bestuur</i>													
lasten	9,2	10,8	17,7	56,1	14,8	78,9	20,2	14,0	31,9	26,9	9,7	30,9	321,1
baten	0,0	0,1	1,0	2,5	1,1	2,9	0,7	1,8	0,2	0,4	0,1	0,6	11,5
nettolasten	9,1	10,7	16,8	53,6	13,6	76,0	19,5	12,1	31,6	26,6	9,5	30,3	309,6
<i>hoofdfunctie 2. Openbare orde en veiligheid</i>													
lasten	0,8	0,7	0,7	0,9	2,0	2,6	1,2	0,3	2,2	0,7	2,1	2,4	16,5
baten	0,0	0,0	0,1	0,0	1,0	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	2,7
nettolasten	0,8	0,7	0,6	0,9	1,0	1,1	1,2	0,3	2,2	0,7	2,0	2,4	13,8
<i>hoofdfunctie 3. Verkeer en vervoer</i>													
lasten	54,6	61,6	106,6	196,1	95,7	178,2	214,6	196,1	87,2	141,5	75,1	236,1	1.643,5
baten	26,8	35,8	61,5	87,7	62,4	126,8	93,7	54,7	29,5	84,1	26,6	82,8	772,5
nettolasten	27,8	25,8	45,1	108,4	33,3	51,4	120,9	141,5	57,7	57,3	48,5	153,3	871,0
<i>hoofdfunctie 4. Waterhuishouding</i>													
lasten	3,3	3,1	4,7	54,1	5,5	3,4	23,5	3,0	18,5	7,6	4,5	33,0	164,0
baten	0,8	0,5	1,3	2,4	1,3	0,9	5,8	2,1	1,7	1,4	0,5	14,0	32,7
nettolasten	2,5	2,6	3,3	51,7	4,2	2,4	17,7	0,9	16,8	6,1	4,0	19,0	131,2
<i>hoofdfunctie 5. Milieubeheer</i>													
lasten	21,9	10,7	25,8	39,5	19,4	8,6	79,7	19,8	42,1	22,0	17,7	84,3	391,5
baten	9,8	2,2	7,4	12,0	5,9	3,6	31,2	11,2	28,5	6,0	3,3	26,7	147,7
nettolasten	12,1	8,5	18,4	27,5	13,5	5,0	48,5	8,6	13,6	16,0	14,5	57,6	243,8
<i>hoofdfunctie 6. Recreatie en natuur</i>													
lasten	14,8	2,5	12,6	7,5	7,4	8,6	32,4	24,7	42,0	24,4	6,7	43,4	227,0
baten	1,3	0,2	1,2	0,0	0,0	1,3	0,4	0,8	0,0	0,5	0,3	9,9	15,8
nettolasten	13,5	2,3	11,4	7,5	7,4	7,3	31,9	24,0	42,0	23,9	6,4	33,5	211,1
<i>hoofdfunctie 7. Economische en agrarische zaken</i>													
lasten	10,3	41,3	60,3	32,0	9,5	11,4	62,4	23,1	52,9	12,7	8,0	32,8	356,7
baten	4,8	25,7	25,4	51,5	2,6	34,5	65,7	0,0	30,2	0,1	22,8	0,7	264,0
nettolasten	5,5	15,6	35,0	-19,5	7,0	-23,1	-3,3	23,0	22,6	12,6	-14,7	32,1	92,7

Provincies	Dr	Fl	Fr	Gld	Gr	L	N-B	N-H	Ov	Utr	Zld	Z-H	totaal
<i>hoofdfunctie 8. Welzijn</i>													
lasten	57,7	52,4	87,0	155,3	61,1	136,4	241,9	145,1	127,8	120,0	59,5	185,3	1.429,7
baten	29,3	32,5	35,9	91,2	34,1	91,3	131,7	77,3	85,7	73,6	24,1	109,7	816,3
nettolasten	28,4	19,9	51,2	64,2	27,0	45,2	110,1	67,9	42,1	46,4	35,5	75,6	613,4
<i>hoofdfunctie 9. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting</i>													
lasten	11,5	3,0	12,0	14,0	23,0	12,5	27,5	42,8	14,5	16,1	17,3	37,4	231,5
baten	3,1	0,2	4,3	3,3	10,6	10,3	14,2	16,5	2,6	6,2	9,8	16,9	98,2
nettolasten	8,4	2,8	7,6	10,7	12,4	2,2	13,3	26,3	11,8	9,9	7,5	20,4	133,3
<i>hoofdfunctie 10. Financiering en algemene dekkingsmiddelen</i>													
lasten	11,1	11,1	30,9	195,3	41,1	46,3	55,3	173,7	26,2	40,0	14,3	12,9	658,3
baten	119,1	100,0	220,2	500,3	160,4	213,8	415,2	478,2	266,8	239,5	127,5	437,1	3.278,2
nettolasten	-108,0	-88,9	-189,4	-305,0	-119,3	-167,5	-359,9	-304,5	-240,5	-199,5	-113,2	-424,2	-2.619,9
<i>totaal alle hoofdfuncties (is begrotingsomvang op basis van begroting 2007)</i>													
lasten	195,1	197,2	358,3	750,9	279,5	486,9	758,5	642,5	445,3	411,9	215,0	698,6	5.439,7
baten	195,1	197,2	358,3	750,9	279,5	486,9	758,5	642,5	445,3	411,9	215,0	698,6	5.439,7
<i>ter vergelijking:</i>													
<i>begrotingsomvang op basis van begroting 2006</i>													
	179,6	155,1	300,0	598,5	247,4	383,3	648,1	554,8	368,3	395,0	209,3	664,5	4.704,0
<i>begrotingsomvang op basis van begroting 2005</i>													
	163,4	137,2	253,2	598,4	240,0	343,6	597,4	543,2	307,2	324,3	175,6	678,0	4.361,5

Colofon

Het rapport is eveneens opgenomen op de internetsite van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties: www.minbzk.nl/iflo, onder publicaties.

Voor meer informatie over of uw reactie op dit rapport kunt u contact opnemen met:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Inspectie Financiën Lokale en provinciale Overheden
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

contactpersoon:

D.D.J.M. van der Heijden (telefoon 070 426 8534)
e-mail: daan.heijden@minbzk.nl

